

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2018 оны ... сарын өдөр

Төрийн ордон, Улаанбаатар хот

**ГЭР БҮЛИЙН ТУХАЙ
/Шинэчилсэн найруулга/****НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ
НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ****1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт**

1.1. Энэ хуулийн зорилт нь төрөөс гэр бүлийн хөгжлийг дэмжих эрх зүйн үндсийг тогтоож, гэр бүлийн гишүүдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах, гэрлэх, гэрлэлт дуусгавар болох, гэр бүлийн гишүүний эд хөрөнгийн болон эд хөрөнгийн бус харилцаа, тэжээн тэтгэх, асран хамгаалах, харгалзан дэмжих, хүүхэд үрчлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Гэр бүлийн тухай хууль тогтоомж

2.1. Гэр бүлийн тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Иргэний хууль, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2. Гэр бүлийн эд хөрөнгийн харилцааг Иргэний хуульд заасны дагуу зохицуулна.

2.3. Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томьёо

3.1. Энэ хуульд хэрэглэсэн дараахь нэр томьёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:

3.1.1. "гэрлэлт" гэж хуулиар тогтоосон насанд хүрсэн эрэгтэй, эмэгтэй хоёрын сайн дурын, тэгш эрхийн үндсэн дээр гэр бүл болох зорилгоор хуульд заасны дагуу төрийн эрх бүхий байгууллагад бүртгүүлэхийг;

3.1.2. "гэрлэгчид" гэж гэрлэлтээр холбогдсон харилцан тэгш эрх эдэлж, адил үүрэг хүлээх нөхөр, эхнэрийг;

3.1.3. "гэр бүл" гэж гэрлэлт, үрчлэлтийн үр дүнд эд хөрөнгийн бус амины болон эд хөрөнгийн эрх, үүргээр холбогдсон амьдрал бүхий гэр бүлийн гишүүдийг;

3.1.4."гэр бүлийн гишүүн" гэж гэрлэгчид, тэдэнтэй хамт амьдарч байгаа тэдгээрийн төрсөн, дагавар, үрчлэн авсан хүүхэд болон гэрлэгчдийн асрамжид байгаа төрөл садангийн хүнийг;

3.1.5."төрлийн хүн" гэж гэрлэгчдийн эцэг, эх, өвөг эцэг, эмэг эх, ач хүү, ач охин, зээ хүү, зээ охин, тэдгээрийн хүүхдийг;

3.1.6."садангийн хүн" гэж гэрлэгчдийн төрсөн ах, эгч, дүү, авга, нагац, тэдгээрийн хүүхдийг; нэгтгэх үү, ялгаа заагийг тодорхой болгож харъя

3.1.7."овог" гэж гэр бүл, түүний ураг төрлийнхөн үе уламжлагдан хэрэглэх нэрийг; овог, нэрний талаар дээд шүүхийн тайлбар харах

3.1.8."асралт гэр бүл" гэж эрсдэлт нөхцөлд байгаа хүүхдийг гэр бүлдээ асран халамжлахаар зөвшөөрч, тодорхой шалгуурын дагуу сонгогдсон гэр бүлийг;

3.1.9."гэр бүлийн боловсрол" гэж гэр бүлийг эрүүл, тогтвортой, зөв харилцаатай, хүний амар тайван аж төрөх, хөгжих, боловсрох суурь орчин болгон хөгжүүлэхэд шаардлагатай, хүний эзэмшвэл зохих мэдлэг, чадвар, дадал, хүмүүжил, төлөвшлийн цогцыг;

3.1.10."гэр бүлийн харилцаа" гэж гэр бүлийн гишүүний эд хөрөнгийн болон эд хөрөнгийн бус харилцааг;

3.1.11."үрчлэлт" гэж үрчлэгч болон үрчлүүлэгчийн хооронд төрсөн эцэг, эх болон хүүхдийн харилцаатай адил харилцааг хуульд заасны дагуу баталгаажуулахыг;

3.1.12."асран хамгаалалт" гэж эцэг эхийн харгалзан дэмжлэггүй болсон 14 нас хүрээгүй хүүхдийг эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр асран хамгаалах эрх үүссэн болон сэтгэцийн өвчний улмаас шүүхээс эрх зүйн чадамжгүйг нь тогтоосон хүний эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах хэлбэрийг;

3.1.13."харгалзан дэмжлэг" гэж эцэг эхийн харгалзан дэмжлэггүй болсон 14 нас хүрсэн хүүхдийг эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр харгалзан дэмжих эрх үүссэн харилцааг болон эрүүл мэндийн, эсхүл өндөр насны, эсхүл шүүхээс иргэний эрх зүйн чадамжийг нь хязгаарласны улмаас эрх үүргээ бие даан хэрэгжүүлэх боломжгүй хүний эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах хэлбэрийг;

4 дүгээр зүйл.Гэрлэлт, гэр бүлийн харилцааны зарчим

4.1.Гэрлэлт нь Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 11-д заасны дагуу насанд хүрсэн эрэгтэй, эмэгтэй хоёрын тэгш эрх, сайн дурын харилцаанд

үндэслэнэ¹.

4.2.Иргэнийг гэрлэхэд нь үндэс, угсаа, хэл, арьсны өнгө, шашин шүтлэгээр ялгаварлан гадуурхахыг хориглоно.

4.3.Гэр бүл нь нийгмийн үндсэн нэгж мөн тул гэрлэлтийг төрийн эрх бүхий байгууллагад бүртгүүлнэ.

4.4.Монгол Улсад эрэгтэй хүн нэг эхнэр, эмэгтэй хүн нэг нөхөртэй байна.

4.5.Гэрлэгчид гэр бүлийн харилцаанд тэгш эрх, бие даасан байдлыг хангаж, гэр бүлийн гишүүдийн өмнө хариуцлага хүлээнэ.

4.6.Төрөөс гэр бүлийн тогтвортой амьдралыг дэмжиж, хүүхэд, жирэмсэн болон хөхүүл эсхүл бага насны хүүхэдтэй эмэгтэй, өндөр настан, хөдөлмөрийн чадваргүй гэр бүлийн гишүүний эрх, ашиг сонирхлыг тэргүүн ээлжинд хамгаална.

4.7.Гэр бүл нь гэр бүлийн үнэт зүйлс, үндэстний соёл, уламжлал, зан заншлыг үр хүүхэддээ өвлүүлж, оюун санааны дархлааг бэхжүүлж хамгаална.

4.8.Гэр бүл аюулгүй, амар амгалан, хүчирхийллээс ангид байна.

4.9.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр байнга оршин суугаа гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн гэр бүлийн харилцаанд Монгол Улсын иргэнтэй адил тэгш эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ.

5 дугаар зүйл.Төрөөс гэр бүлийг хамгаалах, дэмжих

5.1.Төрөөс гэр бүлд дараахь дэмжлэг, хамгааллыг үзүүлнэ:

5.1.1.гэр бүлийн эрүүл, аюулгүй, амар тайван орчинг бүрдүүлэх;

5.1.2.гэр бүл амьдрах орон байртай байх нөхцөлийг бүрдүүлэх;

5.1.3.иргэдэд гэр бүлийн боловсрол олгох, сургалт, зөвлөгөө, мэдээллийн үйлчилгээг үзүүлэх;

5.1.4.эцэг, эх үр хүүхдээ өсгөн хүмүүжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх;

5.1.5.гэр бүлийн тогтвортой амьдралыг дэмжих;

5.1.6. гэр бүлийн гишүүд хөдөлмөрлөх, аж ахуй эрхлэх нөхцөлөөр хангах;

5.1.7. шүүхээр эрхээ хамгаалуулах.

5.2.Гэр бүлийн тогтвортой амьдралыг дэмжсэн, гэр бүлийн гишүүдийн хүнлэг нандин харилцаа, уламжлалт зан заншил, хүний эрх, эрх чөлөөг дээдэлсэн урлаг, уран сайхны бүтээлийг дэмжинэ.

¹ Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалын 16 дугаар зүйлийн 1.

5.3. Гэр бүлийг дэмжсэн, гэр бүлд зориулсан бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ бий болгосон төрийн болон хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж, байгууллагыг урамшуулж, дэмжинэ.

5.4. Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасны дагуу гэр бүлийн харилцаанаас үүссэн маргааныг мэргэшсэн шүүгч шийдвэрлэнэ.

5.5. Энэ хуулийн 5.1-ийг хэрэгжүүлэх хөтөлбөрийг, 5.2, 5.3-ыг хэрэгжүүлэх журмыг Засгийн газар тус тус батална.

6 дугаар зүйл. Гэр бүлийн эрх зүйн харилцаанд хөөн хэлэлцэх хугацаа хэрэглэх

6.1. Хуульд тусгайлан зааснаас бусад тохиолдолд гэр бүлийн харилцаанаас үүссэн нэхэмжлэлийн шаардлагад хөөн хэлэлцэх хугацааг хэрэглэхгүй.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

ГЭР БҮЛИЙН ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ ТӨРИЙН ЧИГ ҮҮРЭГ, БҮТЭЦ, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

7 дугаар зүйл. Гэр бүлийг дэмжих талаар Монгол Улсын Их Хурлын бүрэн эрх

7.1. Монгол Улсын Их Хурал гэр бүлийг дэмжих талаар дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

7.1.1. гэр бүлийг дэмжих тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих;

7.1.2. гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын үйл ажиллагааны зардлыг жил бүрийн улсын төсөвт тусган батлах;

7.1.3. хуульд заасан бусад.

8 дугаар зүйл. Гэр бүлийг дэмжих талаар Монгол Улсын Засгийн газрын бүрэн эрх

8.1. Монгол Улсын Засгийн газар гэр бүлийг дэмжих талаар дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

8.1.1. гэр бүлийн талаар төрөөс баримтлах бодлогыг тодорхойлох,

8.1.2. гэр бүлийг дэмжих бодлого, хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангуулах;

8.1.3. гэр бүлийн талаар баримтлах бодлого, хөтөлбөр, хууль

тогтоомжийг хэрэгжилтэд ажилд хяналт тавих

8.1.4.хуульд заасан бусад.

9 дүгээр зүйл.Боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын чиг үүрэг

9.1.Боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага дараахь чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

9.1.1.гэр бүлийн боловсролыг сургуулийн өмнөх, бага, дунд, дээд боловсролын сургуулийн сургалтын хөтөлбөр, насан туршийн боловсролын хөтөлбөрийн агуулгад холбогдох хуульд нийцүүлэн тусган хэрэгжүүлэх;

9.1.2.гэр бүл судлаач, сэтгэл зүйч болон хүүхдийн сэтгэл зүй, гэр бүл судлалын чиглэлээр мэргэжилтэн бэлтгэх;

9.1.3.ерөнхий боловсролын сургууль-гэр бүл, багш-сурагч-эцэг эхийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх;

9.1.4.иргэнд гэр бүлийн боловсрол олгох сургалтын агуулга, хөтөлбөрийг гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран батлах, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

9.1.5.хуульд заасан бусад чиг үүрэг.

10 дугаар зүйл.Гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын чиг үүрэг

10.1. Гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага дараахь чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

10.1.1.гэр бүлийн талаар төрийн бодлого, хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх ажлыг нэгдсэн удирдлага, арга зүйгээр хангах, хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх, үр дүнг Засгийн газрын өмнө хариуцах;

10.1.2. шаардагдах төсөв, хөрөнгийн төслийг нэгтгэн боловсруулж, холбогдох хуулийн дагуу эрх бүхий байгууллагад хүргүүлэх;

10.1.3.иргэнд гэр бүлийн албан бус боловсрол олгох сургалтын агуулга, хөтөлбөрийг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран батлах, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

10.1.4.гэр бүлд сургалт, зөвлөгөө өгөх, үйлчилгээ үзүүлэх иргэн, хуулийн этгээдийг сонгон шалгаруулах, магадлан итгэмжлэх журмыг батлах;

10.1.5. хуульд заасан бусад чиг үүрэг.

11 дүгээр зүйл. Гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын чиг үүрэг

11.1. Гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага дараахь чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ

11.1.1. гэр бүлийн талаар төрийн бодлого, хууль тогтоомж, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, хэрэгжилтийг төрийн захиргааны төв байгууллагад тайлагнах;

11.1.2. гэр бүлийн талаар хууль тогтоомжийг сурталчлах;

11.1.3. хуулиар заасан чиг үүргийн дагуу төрийн байгууллага, хуулийн этгээд, иргэнд гэр бүлийн гишүүний эрх зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлэх талаар зөвлөгөө, мэдээлэл өгөх, арга зүйн туслалцаа, дэмжлэг үзүүлэх;

11.1.4. гэр бүлийн асуудлаар салбар дундын нэгдсэн мэдээллийн сан бүрдүүлэх;

11.1.5. иргэн, хуулийн этгээд, олон нийтэд гэр бүлийн боловсрол олгох сургалтыг зохион байгуулах, гэр бүлд сургалт, зөвлөгөө өгөх, үйлчилгээ үзүүлэх үүрэг бүхий ажилтан, мэргэжилтнийг сургах, бэлтгэх, мэргэшүүлэх,

11.1.6. гэр бүлийн үнэт зүйлийг хамгаалах, хөгжүүлэх, уламжлал, зан заншлыг өвлүүлэх, угийн бичиг хөтлөхөд дэмжлэг үзүүлэх;

11.1.7. гэр бүлийг эвлэрүүлэн зуучлахад эрх бүхий байгууллагад мэргэжил, арга зүйн дэмжлэг үзүүлж хамтран ажиллах;

11.1.8. энэ хуульд заасан холбогдох журмын хэрэгжилтийг хангах;

11.1.9. асралт гэр бүлд хүүхэд асруулах, хүүхэд үрчлэлтийн асуудлыг шийдвэрлэхэд нөхцөл байдлын үнэлгээ хийж холбогдох байгууллагад санал хүргүүлэх, хүүхдийн эрхийн зөрчилд хяналт тавих;

11.1.10. Энэ хуулийн 11.1-д заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах санхүүжилтийг гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний жил бүрийн төсвийн багцад тусгуулахаар үндэслэлийг гаргаж, төсвийн тооцоог хийж, шийдвэрлүүлэх;

11.1.11. хуульд заасан бусад чиг үүрэг.

12 дугаар зүйл. Бүх шатны Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын чиг үүрэг

12.1.Бүх шатны Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал дараахь чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

12.1.1.харьяа нутаг дэвсгэрийн гэр бүлийн талаарх бодлого, хөтөлбөрийг тодорхойлох, батлах;

12.1.2. харьяа нутаг дэвсгэрийн гэр бүлийн талаарх дэмжих бодлого, хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд шаардагдах төсвийг хянан батлах;

12.1.3. харьяа нутаг дэвсгэрийн гэр бүлийн талаарх дэмжих бодлого, хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хяналт тавих, Засаг даргын үйл ажиллагааны хэрэгжилтийн тайлан, илтгэлийг сонсох;

12.1.4.хуульд заасан бусад чиг үүрэг.

13 дугаар зүйл.Бүх шатны Засаг даргын чиг үүрэг

13.1. Бүх шатны Засаг дарга дараахь чиг үүрэг хэрэгжүүлнэ:

13.1.1.хуулиар олгогдсон чиг үүргийн дагуу харьяа нутаг дэвсгэртээ гэр бүлийн талаарх бодлого, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангах;

13.1.2.иргэдийн нийтийн болон Төлөөлөгчдийн хуралд гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын бодлого, арга хэмжээний хэрэгжилтийг жил бүр хэлэлцүүлж, тайлагнах;

13.1.3.иргэдийн нийтийн болон Төлөөлөгчдийн хурлаар гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын үйл ажиллагаанд шаардагдах төсвийг хэлэлцүүлж, батлуулах;

13.1.4.гэр бүлийн нийгмийн ажилтныг ажиллах нөхцөл, боломжоор хангаж, гүйцэтгэлд нь хяналт тавих;

13.1.5.гэр бүлийн талаар төрийн бодлого, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангахад иргэд, олон нийтийн санаачилгыг дэмжиж, оролцоог хангах;

13.1.6.харьяа нутаг дэвсгэрийн нийт өрх, гэр бүлийн хэмжээнд угийн бичиг хөтлүүлэх ажлыг хариуцан зохион байгуулах

13.1.7.хуульд заасан бусад чиг үүрэг.

14 дүгээр зүйл.Гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн аймаг, дүүргийн төрийн захиргааны байгууллагын чиг үүрэг

14.1.Гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн аймаг, дүүргийн төрийн захиргааны

байгууллага дараахь чиг үүрэг хэрэгжүүлнэ:

14.1.1.гэр бүлийн талаарх хууль тогтоомж, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, тайлагнах;

14.1.2.хуулиар заасан чиг үүргийн дагуу төрийн байгууллага, хуулийн этгээдэд хүүхэд, гэр бүлийн гишүүний эрх зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлэх талаар зөвлөгөө, мэдээлэл өгч, арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх;

14.1.3.гэр бүлийн нэгдсэн мэдээллийн санд мэдээллийг үнэн зөв, шуурхай оруулах;

14.1.4.иргэн, олон нийт, хуулийн этгээдэд гэр бүлийн боловсрол олгох, сургалтыг зохион байгуулах;

14.1.5.гэр бүлийн үнэт зүйлсийг хамгаалах, хөгжүүлэх, уламжлал, зан заншлыг өвлүүлэх, угийн бичиг хөтлөхөд дэмжлэг үзүүлэх;

14.1.6.иргэн, хуулийн этгээдийн хүүхэд, гэр бүлд чиглэсэн ажил үйлчилгээ, арга хэмжээ, хөтөлбөр, санаачилгыг дэмжин, хамтран ажиллах;

14.1.7.хүүхдэд асран хамгаалалт тогтоох, хүүхэд үрчлэлтийн өмнөх болон дараахь нөхцөл байдалд үнэлгээ хийх, хяналт тавих ажлыг хэрэгжүүлэх;

14.1.8.хуульд заасан бусад чиг үүрэг.

15 дугаар зүйл.Гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт

15.1.Гэр бүлийн хөгжлийг дэмжих чиг үүргийг хэрэгжүүлэх байгууллага нь гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, аймаг, нийслэл, дүүргийн гэр бүлийн газар, хэлтэс, сум, хорооны гэр бүлийн нийгмийн ажилтнаас бүрдэнэ.

15.2.Гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын даргыг хуульд заасны дагуу нэр дэвшүүлж, гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний саналыг үндэслэн Засгийн газар томилж, чөлөөлнө.

15.3.Аймаг, нийслэл, дүүрэгт гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн газар, хэлтэс ажиллана.

15.4.Аймаг, нийслэлийн дүүргийн гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн газар, хэлтэс нь гэр бүлийн боловсрол олгох, гэр бүлд зөвлөгөө, үйлчилгээ үзүүлэх сургалт, мэдээллийн арга зүйн төв, танхимтай байна.

15.5.Аймаг, нийслэл, дүүргийн гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн газар, хэлтсийн даргыг гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнтэй

зөвшилцөн тухайн шатны Засаг дарга томилж, чөлөөлнө.

16.6.Аймаг, нийслэл, дүүргийн гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн газар, хэлтсийн даргаар тухайн салбарт гурваас доошгүй жил ажилласан хүнийг томилно.

15.7.Сум, хороонд гэр бүлийн нийгмийн ажилтан ажиллана. Гэр бүлийн нийгмийн ажилтныг аймаг дүүргийн гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн газар, хэлтсийн даргатай зөвшилцөн тухайн шатны Засаг дарга томилж, чөлөөлнө.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ ГЭРЛЭЛТИЙН ХАРИЛЦАА ҮҮСЭХ, ГЭРЛЭХ НӨХЦӨЛ, ЖУРАМ, ГЭРЛЭЛТ ДУУСГАВАР БОЛОХ

16 дугаар зүйл. Гэрлэх нөхцөл

16.1.Энэ хуулийн 19.1-д заасан харшлах шалтгаангүй бол 18 насанд хүрсэн Монгол Улсын эрэгтэй, эмэгтэй, эсхүл Монгол Улсын иргэн нь эсрэг хүйсийн гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнтэй сайн дурын үндсэн дээр харилцан зөвшөөрснөөр Монгол Улсад гэрлэж болно.

16.2.Гэрлэлтийн асуудлаар зуучлалын ажил үйлчилгээ эрхлэхийг хориглоно.

16.3. Гэрлэхийг хүсэгчид гэрлэлтээ батлуулахаас өмнө эрх бүхий байгууллагаас зохион байгуулж буй сургалтад сайн дураар хамрагдаж, эрүүл мэндийн шинжилгээ өгнө.

16.4. Монгол Улсын иргэн гадаад улсад тухайн улсын хуулийн дагуу гэрлэсэн нь энэ хуульд харшлахгүй бол Монгол Улсад хүчин төгөлдөрт тооцогдоно.

17 дугаар зүйл. Гэрлэх журам

17.1.Гэрлэхийг хүсэгчид гэрлэлтээ гэрчийн этгээдийг байлцуулан Иргэний бүртгэлийн тухай хуулийн 13.3-т заасны дагуу эрх бүхий төрийн байгууллагад бүртгүүлнэ.

17.2.Гэрлэлтийг бүртгэсэн өдрөөс эхлэн гэрлэгчдийн эрх, үүрэг үүснэ.

18 дугаар зүйл. Гэрлэхийг хүсэгчдийн эрүүл мэндийн шинжилгээ

18.1.Гэрлэхийг хүсэгчид хүсвэл харилцан зөвшилцөж өөрийн гэр бүл болох гэж байгаа хүнийг сэтгэцийн эрүүл мэндийн, ХДХВ, бэлгийн замын болон сүрьеэ өвчний, удамшлын ямар нэг эмгэгтэй эсэхийг тодруулах зорилгоор

эмнэлгийн байгууллагад хандаж болно.

18.2.Энэ хуулийн 18.1-д заасан шинжилгээний хариуг эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн хэн нэг нь өвчтэй, халдвартай нь тогтоогдсон тохиолдолд тухайн өвчний үр дагаврын талаар өвчин илэрсэн хүнд, түүний зөвшөөрлөөр гэрлэхийг хүсэгчдэд тайлбарлаж, зөвлөгөө өгнө.

18.3.Гэрлэхийг хүсэгчдийн хэн нэг нь сэтгэцийн өвчтэй байсныг нь гэр бүл болсноос хойш мэдсэн тохиолдолд нөгөө этгээд гэрлэлтээ хүчин төгөлдөр бус гэж тооцуулахаар шүүхэд хандах эрхтэй.

18.4.Гэрлэхийг хүсэгчдийн шинжилгээний хариу нь хувь хүний нууцад хамаарна.

19 дүгээр зүйл.Гэрлэхэд харшлах шалтгаан

19.1. Дараахь байдал нь гэрлэхэд харшлах шалтгаан болно:

19.1.1.өмнөх гэрлэлт хүчинтэй байгаа бол;

19.1.2.гэрлэхийг хүсэгчид хоёулаа, эсхүл хэн нэг нь энэ хуулийн 16.1-д заасан насанд хүрээгүй бол;

19.1.3.төрөл, садангийн хүмүүс хоорондоо гэрлэх бол;

19.1.4.үрчлэгч, үрчлүүлэгч хоорондоо гэрлэх бол;

19.1.5.гэрлэхийг хүсэгчдийн хэн нэг нь, эсхүл хоёулаа удамших хандлагатай сэтгэцийн архаг өвчтэй бол;

19.1.6.харгалзан дэмжигч, дэмжүүлэгч хоорондоо гэрлэх бол.

19.2.Иргэний хуулийн 15 дугаар зүйлд заасны дагуу насанд хүрээгүй хүнийг иргэний эрх зүйн бүрэн чадамжтай гэж тооцсон тохиолдолд энэ хуулийн 19.1.2 дахь заалт үл хамаарна.

20 дугаар зүйл.Гэрлэгчдийн эрх, үүрэг

20.1.Гэрлэгчид нь гэр бүлийн дотор тэгш эрх эдэлж, адил үүрэг хүлээнэ.

20.2.Гэрлэгчид дараахь эрх эдэлнэ:

20.2.1.гэр бүлээ төлөвлөх;

20.2.2.хуваарьт хөрөнгөтэй байх;

20.2.3.дундаа хамтран өмчлөх дундын эд хөрөнгөө эзэмших, ашиглах, захиран зарцуулах;

20.2.4.гэр бүлд бий болсон баялгийг тэгш хүртэх;

20.2.5.гэрлэгчдийн хэн нэг нь эд хөрөнгийн болон сэтгэл санааны хохирлоо буруутай этгээдээс гаргуулах ;

20.3.Гэрлэгчид дараахь үндсэн үүрэг хүлээнэ:

20.3.1.гэр бүлийн амьдралыг тогтвортой байлгах;

20.3.2.бие биедээ хүндэтгэлтэй хандах, халамжлах, дэмжиж туслах, тэжээн тэтгэх; асран халамжлах;

20.3.3.гэр бүлийнхээ болон гэр бүлийн гишүүний эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах;

20.3.4.гэр бүлийн гишүүдийн эсрэг хүчирхийлэл үйлдэхгүй байх;

20.3.5.бие биенийхээ эрхийг зөрчихгүй байх;

20.3.6.угийн бичиг хөтлөх, өвлүүлэх;

20.3.7.эрүүл хүүхэд төрүүлэхэд бэлтгэх, ургийн өсөлт бойжилтыг тогтмол хянуулах;

20.4.Гэрлэгчид дараахь журамт үүргийг хүлээнэ:

20.4.1.бие биедээ үнэнч байх;

20.4.2.хүүхдээ гэр бүлдээ эрүүл, өв тэгш өсгөн хүмүүжүүлэх,

20.4.3.гэр бүлийнхээ таатай амьдрах нөхцөлийг харилцан бүрдүүлэх;

20.4.4.гэр бүлийн уламжлал, соёл, ёс заншлыг өвлүүлэх, хамгаалах.

20.5.Энэ хуулийн 20.3.6-д заасан угийн бичиг хөтлөх журмыг Засгийн газар батална.

21 дүгээр зүйл.Гэрлэлт дуусгавар болох үндэслэл

21.1.Гэрлэгч нас барсан, эсхүл түүнийг нас барсан, сураггүй алга болсонд тооцсон гэж зарласан шүүхийн шийдвэр хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн

гэрлэлт дуусгавар болсонд тооцно.

21.2.Гэрлэлтийг захиргааны буюу шүүхийн журмаар цуцалсан, эсхүл хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсон бол гэрлэлт дуусгавар болно.

21.3.Гэрлэгчийн аль нэг нь гурваас дээш жил тусдаа амьдарсан, 7-гоос доош насны хүүхэдгүй, эсхүл гэрлэлтээ цуцлуулахаас зайлсхийсэн нь гэрлэгчдийн хууль ёсны ашиг сонирхолд сөргөөр нөлөөлж болзошгүй бол сонирхогч талын хүсэлтээр шүүх гэрлэлтийг дуусгавар болсонд тооцож болно.

22 дугаар зүйл. Гэрлэлт цуцлах тухай шаардах эрхийг хязгаарлах

22.1.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол эхнэр нь жирэмсэн байх үед нөхөр нь, хүүхэд нь нэг нас хүрээгүй байхад нөхөр буюу эхнэрийн аль нэг нь, эсхүл гэрлэгчдийн хэн нэг нь хүндээр өвчилсөн тохиолдолд нөгөө тал нь тус тус гэрлэлт цуцлахыг шаардах эрхгүй.

22.2.Энэ хуулийн 22.1 дэх хэсэг нь гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэгдсэн тухай үндэслэл бүхий гомдлыг эрх бүхий байгууллага шалгаж байгаа болон уг үйлдэл нь тогтоогдсон тохиолдолд хамаарахгүй.

23 дугаар зүйл.Гэрлэлтийг захиргааны журмаар цуцлах

23.1.Гэрлэлтээ цуцлуулахыг харилцан зөвшөөрсөн, 18 хүртэлх насны хүүхэдгүй, эд хөрөнгийн маргаангүй гэрлэгчид энэ тухай тус тусдаа бичиж, гарын үсэг зурсан хүсэлтээ улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтанд гаргана. /Засаг даргын эрх үүрэг/

23.2. Улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтан энэ хуулийн 23.1-д заасан хүсэлтийг хянан үзэж, 30 хоногийн дотор гэрлэгчдийг байлцуулан гэрлэлтийг цуцалж, гэрлэлт цуцалсан тухай лавлагааг тус тусад нь олгоно.

24 дүгээр зүйл.Гэрлэлтийг шүүхийн журмаар цуцлах

24.1.Энэ хуулийн 23 дугаар зүйлд зааснаас бусад тохиолдолд гэрлэлт цуцлах асуудлыг шүүх шийдвэрлэнэ.

24.2.Гэрлэлт цуцлуулах тухай нэхэмжлэлийг шүүхэд гагцхүү дараахь этгээд гаргах эрхтэй:

24.2.1.гэрлэгчид хамтдаа эсхүл гэрлэгчдийн аль нэг нь;

24.2.2.иргэний эрх зүйн эрхийн бүрэн чадамжгүй гэж тооцогдсон нөхөр, эхнэрийн хууль ёсны асран хамгаалагч.

24.3.Шүүх шаардлагатай гэж үзсэн тохиолдолд гэрлэгчдийг эвлэрүүлэх зорилгоор хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг нэг сараас зургаан сар хүртэл хугацаагаар түдгэлзүүлнэ.

24.4.Энэ хуулийн 24.3-д заасан хугацаанд шүүх дэх эвлэрүүлэн зуучлагч, гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагатай хамтран гэрлэгчдийг эвлэрүүлэх дараахь арга хэмжээг авна:

24.4.1.гэрлэгчидтэй ганцаарчлан болон хамт уулзаж, гэрлэлт цуцлуулах болсон шалтгаан үндэслэлтэй эсэхийг хянан үзэж, үр дагаврыг тайлбарлах;

24.4.2.эвлэрүүлэн зуучлах тухай хуулийн 32.4-т заасан хүмүүсээс гадна өмгөөлөгч, нийгмийн ажилтан, гэр бүл судлаач, сурган хүмүүжүүлэгчийг оролцуулж гэрлэгчдэд зөвлөгөө өгөх;

24.4.3.гэрлэгчдийг эвлэрүүлэхэд шаардлагатай сургалт, мэргэжлийн зөвлөгөө, үйлчилгээнд хамруулах;

24.4.4.шаардлагатай бусад арга хэмжээ.

24.5.Гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага энэ хуулийн 24.4-т заасан эвлэрүүлэх арга хэмжээг магадлан итгэмжлэгдсэн төрийн бус байгууллагаар гүйцэтгүүлж болно.

24.6.Энэ хуулийн 24.4-т заасан арга хэмжээг хэрэгжүүлэх журмыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага хамтран батална.

24.7.Гэрлэгчид эвлэрсэн бол шүүх Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 132.3-т заасны дагуу шийдвэрлэнэ.

24.8.Гэрлэгчид эвлэрэх боломжгүй гэж шүүх үзвэл шүүхийн шийдвэрт заасан хугацаа дуусмагц гэрлэлтийг цуцална.

24.9.Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 132.4-д заасны дагуу шүүх энэ хуулийн 24.4-т заасан эвлэрүүлэх арга хэмжээ авахгүйгээр гэрлэлтийг цуцална.

24.10.Гэрлэгчид гэрлэлтээ цуцлуулахаас өмнө, цуцлуулах үед болон цуцлуулсаны дараа хүүхдээ хэн нэгнийхээ байнгын асрамжид үлдээх, хүүхдээ хүмүүжүүлэх эрх, үүргээ хэрэгжүүлэхээр харилцан тохиролцоно.

24.11.Гэрлэгчид 24.10-т заасан асуудлаар тохиролцож чадахгүй бол шүүх хүүхдийн эрх ашгийг хамгаалах үүднээс хэрэг эцэслэн шийдвэрлэх хүртэл хүүхдийг эцэг, эхийн хэн нэгний асрамжинд байлгах асуудлыг гэр бүлийн

асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын шинжээчийн дүгнэлтийг үндэслэн шийдвэрлэнэ.

24.12.. Хүүхэд, гэр бүлийн нөхцөл байдалд үнэлгээ хийж, дүгнэлт гаргах шинжээч ажиллуулахжурмыг гэр бүлийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага батална.

24.13.Гэрлэгчид гэрлэлтээ цуцлуулах үед хүүхдийг болон хөдөлмөрийн чадваргүй нөхөр, эхнэрээ тэжээн тэтгэх, тэтгүүлэх, хамтран өмчлөх дундын эд хөрөнгөө хуваах асуудлаар харилцан тохиролцож болно.

24.14

24.15.Гэрлэлтийг цуцлахад гэр бүлийн төрсөн хүүхэд, үрчлэн авсан болон дагавар хүүхдийн эрх, ашиг сонирхол хуульд заасан хэвээр хадгалагдана.

24.16.Хүүхэд **долоо** ба түүнээс дээш настай бол хууль ёсны асран хамгаалалтын асуудлыг шийдвэрлэхэд түүний саналыг харгалзан үзнэ.

24.17.Гэрлэлт цуцалснаас гэр бүлийн гишүүнд оногдох дундын эд хөрөнгийн хэсгийг тодорхойлоход гэрлэгчдийн эрүүл мэндийн байдал, хүүхдийн эрх, ашиг сонирхлын үүднээс, түүнчлэн дундын эд хөрөнгөө зүй бусаар ашигласан, нуусан, гэрлэлт цуцалсан нь түүний буруутай үйлдлээс шалтгаалсан нөхцөлд шүүх Иргэний хуулийн 129.3-т заасны дагуу шийдвэрлэнэ.

24.18.Шүүх эд хөрөнгийн маргааныг шийдвэрлэхдээ хүүхэд, хөдөлмөрийн чадваргүй гэр бүлийн бусад гишүүдийн эрх, ашиг сонирхлыг нэн тэргүүнд хангана.

24.19.Шүүх гэрлэлт цуцалсан шийдвэрийг Улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, гэр бүлийн хөгжлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад ажлын 5 хоногийн дотор хүргүүлнэ.

25 дугаар зүйл. Гэрлэлт дуусгавар болох

25.1.Захиргааны журмаар гэрлэлтээ цуцлуулж, энэ хуулийн 23.2-д заасан лавлагаа олгогдсон өдрөөс эхлэн гэрлэлт дуусгавар болно.

25.2.Иргэн гэрлэлт цуцлуулсан шүүхийн хүчин төгөлдөр шийдвэрийг эрх бүхий байгууллагад бүртгүүлсэнээр гэрлэлт дуусгавар болно.

26 дугаар зүйл. Гэрлэлт сэргээх

26.1.Гэрлэлтээ цуцлуулсан хүмүүс эвлэрснээ хамтран илэрхийлж, өргөдөл гаргасан бөгөөдөөр хүнтэй гэрлээгүй бол улсын бүртгэлийн асуудал

эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага гэрлэлтийг сэргээнэ.

26.2.Шүүхээс сураггүй алга болсон гэж тооцсон, нас барсан гэж зарлагдсан хүн эргэн ирж, нөхөр буюу эхнэртэйгээ хамтран амьдрах хүсэлтээ гаргасан бөгөөд нөхөр буюу эхнэр нь өөр хүнтэй албан ёсоор гэрлэлтээ бүртгүүлээгүй бол улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага гэрлэлтийг сэргээж болно.

26.3.Гэрлэлтийн хугацааг гэрлэлт сэргээсэн өдрөөс үргэлжлүүлэн тооцно.

27 дугаар зүйл.Гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцох

27.1.Энэ хуулийн 19 дүгээр зүйлд заасныг зөрчиж гэрлэсэн, гэр бүл болох зорилгогүйгээр гэрлэлт бүртгүүлсэн бол гэрлэгчдийн хэн нэгний, эсхүл эрх нь зөрчигдсөн бусад этгээдийн нэхэмжлэлээр шүүх гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцож болно.

27.2.Шүүх гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсон тухай шийдвэрийн хувийг шийдвэр хүчин төгөлдөр болсноос хойш ажлын 5 хоногийн дотор улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад хүргүүлнэ.

27.3.Иргэний хуулийн 15 дугаар зүйлд заасны дагуу иргэний эрх зүйн бүрэн чадамжтай гэж зарлагдсан насанд хүрээгүй гэрлэгчийн ашиг сонирхлын үүднээс, эсхүл тэдгээр нь гэрлэлтээ хүчин төгөлдөр бус гэж тооцуулахыг зөвшөөрөөгүй бол шүүх нэхэмжлэлийг хэрэгсэхгүй болгож болно.

28 дугаар зүйл.Шүүх гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцох тухай шаардлагыг хүлээн авахаас татгалзах

28.1.Гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцох нөхцөл, шалтгаан арилсан нь шүүх гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцох шаардлагыг хүлээн авахаас татгалзах үндэслэл болно.

29 дүгээр зүйл.Гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсоноос үүсэх үр дагавар

29.1.Гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсон шүүхийн шийдвэр хүчин төгөлдөр болсноор уг гэрлэлт нь гэрлэлтээ бүртгүүлсэн өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр бус байна.

29.2.Гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсон нь гэр бүлийн төрсөн хүүхэд, үрчлэн авсан болон дагавар хүүхдийн эрх, ашиг сонирхолд нөлөөлөхгүй.

29.3.Гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсоноос үүссэн эд хөрөнгийн маргааныг Иргэний хуулийн 129, 130 дугаар зүйлд заасны дагуу шүүх шийдвэрлэнэ.

29.4.Гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсон тохиолдолд гэрлэгчдийн эд хөрөнгийн гэрээ хүчин төгөлдөр бус байна.

29.7.Гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсоноос гэрлэгчийн болон хүүхдийн эрх, ашиг сонирхол хохирсон гэж үзвэл учирсан эдийн болон эдийн бус хохирлыг буруутай этгээдээс гаргуулахаар Иргэний хуульд заасны дагуу нэхэмжлэх эрхтэй.

30 дугаар зүйл.Гэрлэлт цуцлалтыг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцох

30.1.Гэрлэгчид бусдад учруулсан хохирлыг нөхөн төлөх, ял эдлэхээс зайлсхийх зорилгоор, эсхүл хууль бус үйлдлээ халхавчлах үүднээс гэрлэлтээ хуурамчаар цуцлуулсан нь тогтоогдсон бол эрх нь зөрчигдсэн этгээдийн хүсэлтээр шүүх гэрлэлт цуцлалтыг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцож болно.

31 дүгээр зүйл.Гэрлэлт цуцлалтыг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсоноос үүсэх үр дагавар

31.1.Гэрлэлт цуцлалт хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсон шүүхийн шийдвэр хүчин төгөлдөр болсноор гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр гэж үзнэ.

31.2.Энэ хуулийн 31.1-д заасан тохиолдолд бусдад учирсан хохирлыг гэрлэгчдийн эд хөрөнгөөс Иргэний хуульд заасан журмаар гаргуулж нөхөн төлүүлэх бөгөөд бусад асуудлыг энэ хууль болон холбогдох хуульд заасны дагуу шийдвэрлэнэ.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ГЭР БҮЛ ДЭХ ХҮҮХДИЙН ЭРХ, ХҮҮХДИЙН ОВОГ, ЭЦЭГ /ЭХ/-ИЙН НЭР, НЭРИЙГ ӨӨРЧЛӨХ, ЭЦЭГ /ЭХ/-ИЙГ ТОГТООХ

32 дугаар зүйл.Хүүхдийн эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах

32.1. Хүүхэд гэр бүлийн дотор тэгш эрх эдэлнэ.

32.2.Бүтэн өнчин, эсхүл эцэг, эх нь хоёулаа эрх зүйн чадамжгүй гэж тооцогдсон, эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан, хасуулсан, удаан хугацаагаар эмнэлэгт эмчлүүлж байгаа, хорих газарт ял эдэлж байгаа зэрэг хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар хүүхдээ биечлэн тэжээн тэтгэх, асран халамжлах бололцоогүй хүний хүүхдийн эрх, ашиг сонирхлыг гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн байгууллага, албан тушаалтан хуульд заасны дагуу хамгаална.

32.3.Хүүхэд гэр бүл, эцэг эхтэйгээ хамт амьдрах нь түүний язгуур эрх, ашиг сонирхол мөн².

² Хүүхдийн эрхий тухай конвенцийн 9,18 дугаар зүйл, Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар

32.4.Гэр бүлд хүүхэд эрүүл, аюулгүй өсөн бойжих, , хамгаалуулах, халамжлуулах, тэжээн тэтгүүлэх, сурч боловсрох, хуваарьт өмчтэй байх, өв залгамжлах эрхтэй.

33 дугаар зүйл. Хүүхэд овог, эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэртэй байх

33.1.Хүүхэд овог, эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэртэй байна. Эцэг, эх нь харилцан зөвшөөрсний үндсэн дээр хүүхэддээ нэр өгнө.

33.2.Хүүхэд эцгийн овог, нэрийг авах бөгөөд эцэг, эх нь харилцан зөвшөөрсөн тохиолдолд эхийн овог, нэрийг авч болно.

33.3.Эцэг нь тогтоогдоогүй бол эхийн овог, нэрийг авна.

33.4.Үрчлэгдсэн хүүхэд үрчлэгчийн нэрийг эцэг, эхийн овог, нэрээр авч болно.

33.5.Эцэг, эх нь тодорхойгүй хүүхэдэд овог, нэр өгөх тухай журмыг хууль зүйн болон гэр бүлийн хөгжлийн асуудал хариуцсан Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

33.6.Хүүхдийн овог, эцэг /эх/-ийн нэр, нэр нь түүний нэр төрд харшлахааргүй утга төгс байна.

33.7.Эцэг эхийн хэн нэг нь гадаадын харьяат бол хүүхэд гадаад эцэг, эхийн овог, нэрийг авч болно.

34 дүгээр зүйл.Хүүхдийн овог, эцэг /эх/-ийн нэр, нэрийг өөрчлөх

34.1.Хүүхдийн эрх, ашиг сонирхолд харшлахгүй бол түүний овог, эцэг /эх/-ийн нэр, нэрийг Иргэний улсын бүртгэлийн тухай хуулийн дагуу өөрчилж болно.

34.2.Хүүхдийн овог, эцэг /эх/-ийн нэр, нэрийг өөрчлөх тухай хүсэлтийг эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, 16 нас хүрсэн хүүхэд өөрөө оршин суугаа газрынхаа гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад гаргаж болно.

34.3.Хүүхдийн овог эцэг, эхийн нэрийг өөрчлөхөд гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн байгууллага/шинжээчийн дүгнэлтийг үндэслэн улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн байгууллага шийдвэрлэнэ.

34.4.Хүүхдийн овог нэр өөрчлөх тухай журмыг хууль зүйн болон гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

34.3.Эцэг, эх нь тусдаа амьдардаг бол хүүхэдтэйгээ хамт амьдардаг эцэг /эх/ хүүхдийн овог, эцэг /эх/-ийн нэр, нэрийг өөрчлөх тухай хүсэлт гаргахдаа нөгөө талын зөвшөөрлийг авсан байна.

34.4.Дараахь тохиолдолд нөгөө талын зөвшөөрлийг авахгүйгээр эцэг /эх/-ийн нэр, нэрийг өөрчилж болно:

34.4.1.хүүхэдтэй хамт амьдардаггүй эцэг, эхийн оршин суугаа газрыг тодорхойлох боломжгүй;

34.4.2.эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан;

34.4.3.эцэг, эх шүүхийн шийдвэрээр эрх зүйн чадамжгүйд тооцогдсон;

34.4.4.хүүхдээ тэжээн тэтгэх болон хуульд заасан бусад үүргээ биелүүлэхээс санаатайгаар зайлсхийсэн.

34.5. Долоо ба түүнээс дээш настай хүүхдийн овог, эцэг /эх/-ийн нэр, нэрийг өөрчлөх бол түүний саналыг авна.

34.6.Хүүхдийн овог, эцэг /эх/-ийн нэр, нэртэй холбогдсон маргааныг шүүх шийдвэрлэнэ.

35 дугаар зүйл.Хүүхдийн эд хөрөнгийн эрх

35.1.Хүүхдийн хуваарьт хөрөнгөд Иргэний хуулийн 127 дугаар зүйлд заасан хөрөнгөөс гадна дараахь эд хөрөнгө хамаарна:

35.2.1.гэр бүлийн гишүүд хамтран өмчлөх дундын эд хөрөнгөөсөө хүүхэддээ зориулан шилжүүлсэн эд хөрөнгө болон хүүхдийн нэр дээрх мөнгөн хуримтлал;

35.2.2.хүүхдэд зориулагдсан тэтгэвэр, тэтгэмж, тэтгэлэг, хишиг хувь, уг хөрөнгийн орлогоос бий болсон эд хөрөнгө;

35.3.Хүүхэд Иргэний хуулийн 128 дугаар зүйлд заасан эд хөрөнгийн эзэмших, ашиглах эрхийг гэр бүлийн бусад гишүүний адил эдлэнэ.

35.4.Эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч нь хүүхдийн хуваарьт хөрөнгийг хүүхдийн эрх, ашиг сонирхолд нийцүүлэн түүний боловсрол, эрүүл мэнд, хүмүүжил, соёлын хэрэгцээг хангахад зориулан захиран зарцуулна.

35.5.Хүүхдийн хуваарьт хөрөнгөд хамаарах үл хөдлөх эд хөрөнгө, мөнгөн хуримтлалыг эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч нь хүүхдийн нэр

дээр бүртгүүлэх, баталгаажуулах үүрэг хүлээнэ.

35.6.Эцэг, эх нь гэрлэлтээ цуцлуулах, тусдаа амьдрах үедээ тэдний хэн нэг нь хүүхдийн нэр дээр шилжүүлсэн үл хөдлөх эд хөрөнгө, үнэт эдлэлийг түүний эцэг, эсхүл эх, бүтэн өнчин хүүхдийн үл хөдлөх хөрөнгө, үнэт эдлэлийг асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч нь тухайн хүүхдийг 18 насанд хүртэл худалдах, бэлэглэх, барьцаалах зэргээр захиран зарцуулахыг хориглоно.

35.7 Эрсдэлт нөхцөлд байгаа хүүхдийн хуваарьт эд хөрөнгийг зайлшгүй шаардлагатай нөхцөл байдлын улмаас захиран зарцуулах тохиолдолд, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч нь эсхүл хүүхэд өөрөө хүсэлтээ оршин суугаа газрын гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад бичгээр гаргаж, тухайн байгууллагын санал, дүгнэлтийг үндэслэн шүүхийн журмаар шийдвэрлэнэ.

35.8. Энэ хуулийн 35.3, 35.4, 35.5, 35.6-д заасныг зөрчсөний улмаас хүүхдийн эрх, ашиг сонирхолд хохирол учирсан бол буруутай этгээдээр хохирлыг нөхөн төлүүлэхээр гэр бүл, хүүхдийн эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах эрх бүхий этгээд, эсхүл Иргэний хуулийн 15.2-д зааснаар иргэний эрх зүйн бүрэн чадамжтайд тооцогдсон хүүхэд өөрөө шүүхэд нэхэмжлэл гаргах эрхтэй.

36 дугаар зүйл. Хүүхэд эцэг, эх бусад төрөл садантайгаа харилцах эрх

36.1.Хүүхдийн эрхийн тухай, Хүүхэд хамгааллын тухай хууль болон бусад хуульд зааснаас бусад тохиолдолд хүүхэд эцэг, эх болон бусад төрөл, садантайгаа харилцах эрхтэй.

36.2.Эцэг, эх нь гэрлэлтээ цуцлуулсан, гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсон болон тусдаа амьдардаг зэрэг шалтгаанаар хүүхдийн энэхүү эрхийг хязгаарлахыг хориглоно.

37 дугаар зүйл.Хүүхдийн эцэг, эхийг захиргааны журмаар тогтоох, бүртгэх

37.1.Гэрлэлтээ бүртгүүлээгүй эцэг, эх хамтарч өргөдөл гаргасан бол улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтан хүүхдийн эцэг, эхийг бүртгэнэ.

37.2.Хүүхэд Монгол Улсын иргэн бол Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр байнга оршин суугаа гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнтэй холбогдолтой эцэг/эх тогтоох асуудлыг Монгол Улсын олон улсын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол энэ хуулийн дагуу шийдвэрлэнэ.

37.3.Хүүхэд Монгол Улсын иргэн бол Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр байнга оршин суугаа гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнтэй холбогдолтой эцэг/эх тогтоох асуудлыг Монгол Улсын олон улсын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол энэ хуулийн дагуу шийдвэрлэнэ.

37.4.Гадаад улсын хуулиар Монгол Улсын иргэнтэй холбогдолтой эцэг/эх тогтоосон нь энэ хуульд харшлаагүй бол хүчинтэйд тооцно.

38 дугаар зүйл. Хүүхдийн эцэг, эхийг шүүхийн журмаар тогтоох

38.1.Энэ хуулийн 37 дугаар зүйлд зааснаас бусад тохиолдолд хүүхдийн эцэг/эх/, асран хамгаалагч, төрөл, садангийн хүн, гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн байгууллага буюу 14 нас хүрсэн хүүхдийн нэхэмжлэлийг үндэслэн эцэг/эх/-ийг шүүх тогтооно.

38.2.Эцэг/эх/-ийг тогтооход маргаан гарвал хариуцагчийг хүүхдийн эцэг/эх/-тэй дотно харилцаатай байсныг нотлох баримт, эмнэлгийн/эрүүл мэндийн байгууллага/лаборатори/ шинжилгээ, дүгнэлт бусад баримтыг үндэслэнэ.

38.3.Насанд хүрсэн хүн эцэг/эх/-ээ тогтоолгох асуудлаа шүүхээр шийдвэрлүүлж болно.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ ЭЦЭГ, ЭХИЙН ЭРХ, ҮҮРЭГ, ХАРИУЦЛАГА

39 дүгээр зүйл. Эцэг, эх, хүүхдийн хооронд эрх, үүрэг үүсэх

39.1.Хүүхэд төрснөөр эцэг, эх, хүүхдийн хооронд эрх, үүрэг үүснэ.

39.2.Хүүхдийг үрчлэн авснаар эцэг, эх, хүүхдийн хооронд эрх, үүрэг үүснэ.

39.3.Гэр бүлээ бүртгүүлснээр дагавар хүүхэд, хойт эцэг, хойт эхийн хооронд эцэг, эх, хүүхдийн эрх, үүрэг үүснэ.

39.4.Хүүхдийн эцэг, эх нь гэрлэлтээ бүртгүүлсэн бол гэрлэлтийн гэрчилгээг, гэрлэлтээ бүртгүүлээгүй бол хуульд заасны дагуу эцэг, эхийг тогтоосон шүүхийн шийдвэрийг үндэслэн эцэг, эх, хүүхдийн хооронд үүсэх эрх, үүргийг тогтооно.

39.5.Гэрлэлтээ бүртгүүлээгүй хүмүүсийн дундаас төрсөн хүүхэд нь гэрлэлтээ бүртгүүлсэн гэр бүлээс төрсөн хүүхдийн адил эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ.

40 дүгээр зүйл. Насанд хүрээгүй эцэг, эхийн эрх, үүрэг

40.1.Насанд хүрээгүй эцэг, эхийн дундаас хүүхэд төрснөөр, эсхүл хүүхдийн эцэг, эхийн аль нэг нь насанд хүрээгүй бол эцэг, эхийн эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ.

40.2.Насанд хүрээгүй эцэг, эхийг 18 нас хүртэл тэдний эцэг, эх хамтран эцэг, эхийн үүрэг хүлээнэ.

41 дүгээр зүйл. Хүүхдээ хүмүүжүүлэх эцэг, эхийн эрх, үүрэг

41.1.Эцэг, эх нь гэрлэлтээ батлуулсан, батлуулаагүй хамтран амьдарч байгаагаас үл хамааран хүүхдийн өмнө харилцан тэгш эрх эдэлж, адил үүрэг хүлээнэ.

41.2. Эцэг, эх нь хүүхэдтэй холбоотой асуудалд хүүхдийн саналыг сонсож, хүүхдэд ашигтай байх зарчмыг баримталж шийдвэрлэнэ.

41.3.Эцэг, эх нь дараахь үүрэг хүлээнэ:

41.4.1.хүүхдийн эрүүл мэндийг хамгаалах, эрүүл аюулгүй, орчинд өсгөн бойжуулах, хоол хүнс, орон байр, хувцас, тоглоом, бусад шаардлагатай зүйлээр хангах;

41.4.2.хүүхдээ асран хамгаалах, тэжээн тэтгэх;

41.4.3.бие бялдар, сэтгэл зүй, ёс суртахууны хувьд төлөвшүүлэхдээ хүчирхийллээс ангид хүмүүжлийн аргыг хэрэглэх;

41.4.4.энэ хуулийн 20.3.6-д заасны дагуу угийн бичиг хөтөлж, хүүхдэдээ удам угсаагаа мэдүүлж, цус ойртолтоос үүсэх үр дагаврыг тайлбарлан таниулах;

41.4.5.төрөлх хэл, бичиг үсэг суурь боловсрол эзэмшүүлэх, амьдрах арга ухаанд сургах, хөдөлмөрт бэлтгэх;;

41.4.6. хүүхдээ ахмад настныг хүндэлж, эх оронч, түүх соёл, үндэсний ёс заншил, уламжлалаа дээдлэх үзлээр хүмүүжүүлэх;

41.4.7. байгаль, эх дэлхийгээ хайрлах үзлээр хүмүүжүүлэх;

41.4.8.хүүхэд эрхээ хамгаалж, үүргээ биелүүлэхэд нь туслах, түүний язгуур ашиг сонирхлыг эрхэмлэх зарчмыг баримтлан хуульд зааснаар төлөөлөх;

41.4.11.хууль тогтоомжид заасан бусад.

41.5.Эцэг, эх болон гэр бүлийн бусад гишүүд нь хүүхдэд бие махбод, сэтгэл санааны шийтгэл хэрэглэх, хоол хүнс, орон байр, хувцасны дутагдалд санаатайгаар оруулах, эрүүл мэнд, сэтгэхүй, ёс суртахууны хүмүүжилд нь хохирол учруулах, сурч боловсрох эрхийг нь хязгаарлах, хэрцгий хандах, нэр төрийг гутаах, доромжлох, айдас түгшүүрт байдалд байлгах, хөдөлмөрийг мөлжих болон бусад арга, хэлбэрээр эрсдэлт нөхцөл байдалд оруулахыг хориглоно.

41.6.Хүүхдийн эрх, ашиг сонирхлыг хохироосон эцэг, эх болон гэр бүлийн бусад гишүүдэд хууль тогтоомжид заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

41.7.Эцэг, эх үүргээ биелүүлэхэд нь төрөөс энэ хуулийн 5 дугаар зүйлд заасан дэмжлэг үзүүлнэ.

42 дугаар зүйл.Хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах эцэг, эхийн эрх, үүрэг

42.1. Хүүхдийн эцэг эх нь түүний хууль ёсны төлөөлөгч байх бөгөөд хувь хүн, хуулийн этгээдтэй тусгайлан олгосон эрх, итгэмжлэлгүйгээр харилцана.

42.2.Хууль ёсны төлөөлөгч нь хүүхдийн эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалж чадахгүй гэж үзвэл гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага хууль ёсны төлөөлөгчөөр 7-оос дээш настай хүүхдийн саналыг харгалзан өөр этгээдийг томилж болно.

42.3.Энэ хуулийн 42.2-т заасан хүүхдийн эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах хууль ёсны төлөөлөгч томилох журмыг гэр бүлийн болон хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

42.4.Хүүхдийн өмнөөс эцэг, эх хариуцлага хүлээнэ.

43 дугаар зүйл.Хүүхдээс тусдаа амьдарч байгаа эцэг, эхийн эрх, үүрэг

43.1.Эцэг, эх нь гэрлэлтээ цуцлуулсан, эсхүл хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаанаар тусдаа амьдарч байгаа нь энэ хуульд заасан эцэг, эхийн үүргээс чөлөөлөгдөх үндэслэл болохгүй.

43.2.Хүүхдийн эрх, ашиг сонирхолд харшлахааргүй бол гэрлэлтээ цуцлуулсан, гэрлэлтээ батлуулалгүй хамтран амьдарч байсан эцэг, эх нь тусдаа амьдарч байгаа хэн нэгнийхээ эрх, үүргээ хэрэгжүүлэхэд саад учруулахыг хориглоно.

43.3.Хүүхдийн эрх, ашиг сонирхолд харшлахааргүй бол гэрлэлтээ цуцлуулсан эцэг, эх, гэрлэлтээ батлуулалгүй хамтран амьдарч байсан эцэг, эх тусдаа амьдарч байгаа бол харилцан тохиролцож эцэг, эхийн эрх, үүргээ хэрэгжүүлэх гэрээ байгуулна.

43.4.Энэ хуулийн 43.3-т заасан гэрээний маргааныг шүүхээр шийдвэрлүүлнэ.

43.5.Шүүхийн шийдвэрийг биелүүлээгүй тохиолдолд буруутай талд хуульд заасны дагуу хариуцлага ногдуулна.

44 дүгээр зүйл. Хүүхдийн талаарх эцэг, эхийн эрхийг хамгаалах

44.1. Эцэг, эх хүүхэдтэй холбоотой энэ хуульд заасан эрхээ хамгаалуулахаар шүүхэд хандаж болно.

44.2. Эцэг, эх бусдын хууль бус асрамжид байгаа хүүхдээ эргүүлж авахыг шаардах эрхтэй.

45 дугаар зүйл. Эцэг, эх байх эрхийг хязгаарлах

45.1. Хүүхдийг эрсдэлт нөхцөлд оруулсан, эсхүл хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэн, эсхүл хүүхдийг тэжээн тэтгэх, асран хамгаалах талаар хуулиар заасан үүргээ биелүүлэхээс зайлсхийсэн хүний эцэг, эх байх эрхийг шүүх нэг сараас нэг жил хүртэл хугацаагаар хязгаарлаж болно.

45.2. Шүүх энэ хуулийн 45.1-д заасны дагуу шийдвэр гаргахдаа дараахь нөхцөл байдал, баримт, мэдээллийг харгалзан үзнэ:

45.2.1. хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдсэн хүний гэм буруутайг тогтоосон шүүхийн шийдвэр, гэмт хэрэг үйлдсэн хүний хувийн байдлыг тогтоосон цагдаагийн байгууллагын тодорхойлолт;

45.2.2. хүүхдийн эсрэг зөрчил үйлдсэн хүнд шийтгэл оногдуулсан, албадлагын арга хэмжээ авсан эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэр, зөрчлийг шалган шийдвэрлэсэн тухай баримт, мэдээлэл;

45.2.3. хүүхдийг эрсдэлт нөхцөлд оруулсан эсэх талаар хүүхдийн эрхийн ажилтны тодорхойлолт, нөхцөл байдлын үнэлгээ, дүгнэлт зэрэг баримт бичиг;

45.2.4. хүүхдийг тэжээн тэтгэх, асран хамгаалах талаар хуульд заасан үүргээ биелүүлээгүй, тэжээн тэтгэх үүргээ биелүүлэхээс зайлсхийсэн талаар хүүхдийн хууль ёсны төлөөлөгчийн гаргасан нэхэмжлэлд холбогдох баримт, мэдээлэл;

45.2.5. согтууруулах ундаа, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодис байнга хэрэглэдэг буюу донтсон талаар эрх бүхий байгууллагын тодорхойлолт, дүгнэлт зэрэг баримт, бичиг;

45.2.6. гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас гэр бүлийн гишүүний хэн нэгний амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учирч болох бодит үндэслэл байгаа талаар баримт, мэдээлэл;

45.3. Эцэг, эх байх эрхийг хязгаарлах тухай нэхэмжлэлийг тухайн хүүхдийн эцэг буюу эх, эсхүл түүний төрөл, садангийн хүн, эсхүл хуульд заасны дагуу

хүүхдийн хууль ёсны төлөөлөгч, түүний эрхийг шилжүүлэн эдлэх эрх бүхий этгээд шүүхэд гаргана.

46 дугаар зүйл. Эцэг, эх байх эрх хязгаарласнаас үүсэх үр дагавар

46.1.Эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан этгээд хүүхдийг биечлэн өсгөн хүмүүжүүлэх, төлөөлөх, хүүхэдтэй холбогдох тэтгэвэр, тэтгэмж, тэтгэлэг авах, хөнгөлөлт эдлэх болон хууль тогтоомжоор олгосон бусад эрхээ алдана.

46.2.Шүүх эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан этгээдээс хүүхдийг тэжээн тэтгэхэд шаардагдах тэтгэлгийг гаргуулах асуудлыг шийдвэрлэнэ.

46.3.Эцэг, эх нь хоёулаа эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан бол хүүхдийн эрх ашгийг хамгаалах зорилгоор шүүх дараахь арга хэмжээг авна:

46.3.1.төрлийн эсхүл садангийн хүнийг асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчээр тогтоох;

46.3.2.гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын асран хамгаалалтад шилжүүлэх.

46.4.Гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь хүүхдийн эрхийг хамгаалах талаар дараахь арга хэмжээ авна:

46.4.1.хүүхдийг гэр бүлдээ авч асран хүмүүжүүлэх хүсэлт гаргасан асралт гэр бүлд түр шилжүүлэх;

46.4.2.энэ хуулийн 46 дүгээр зүйлийн 46.3.1, 46.4.1-д заасны дагуу асран хамгаалах боломжгүй бол асрамж, халамжийн байгууллагад шилжүүлэх.

46.5.Энэ хуулийн 46.4 дэх заалтыг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардал болон хүүхдэд учирсан хохирлыг гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага буруутай этгээдээс гаргуулах арга хэмжээ авна. Энэ асуудлаар гарсан маргааныг шүүх шийдвэрлэнэ.

46.6.Энэ хуулийн 45.1-д заасан нөхцөл байдал арилаагүй, эсхүл хүүхдийн эрх, ашиг сонирхол зөрчигдөж болзошгүй гэж үзвэл гэр бүлийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, нийгмийн ажилтан, хүүхдийн эрхийн ажилтан тухайн этгээдийн эцэг, эх байх эрхийг хасуулах тухай нэхэмжлэлийг шүүхэд гаргах эрхтэй.

46.7.Эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан хүний хүүхдийн эрх, ашиг сонирхол хөндөгдөхгүй.

47 дугаар зүйл. Эцэг, эх байх эрх хязгаарласныг хүчингүй болсонд тооцох

47.1.Энэ хуулийн 46.1-д заасан нөхцөл байдал арилсан нь тогтоогдсон бол эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан хүний хүсэлтийг шүүх хянан үзэж, хүүхдийг эцэг, эхэд нь буцааж өгөх тухай шийдвэр гаргаж болно.

47.2.Хүүхдийг эцэг, эхэд нь буцааж өгөх нь түүний эрх, ашиг сонирхолд харшлахаар байгаа бол шүүх хүсэлтийг хэрэгсэхгүй болгож болно. Хүүхэд долоон нас хүрсэн бол түүний саналыг харгалзан үзнэ.

48 дугаар зүйл.Эцэг, эх байх эрхийг хасах

48.1.Эцэг, эх байх эрхийг дараахь тохиолдолд шүүх хасаж болно:

48.1.1.хүүхдээ хаях, санаатай төөрүүлэх, тарчлаан зовоох, худалдах, барьцаалах, биеийг нь үнэлэх зэргээр эцэг, эх байх эрхээ урвуулан ашигласан, хүүхэдтэйгээ удаа дараа хэрцгий харьцсан, бэлгийн харьцаанд оруулахаар завдсан, оруулсан, сэтгэл санааны хүнд дарамтад байлгасан, хоол хүнс, орон байр, хувцасны дутагдалд санаатайгаар оруулсан, хүүхдээр тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөр байнга эрхлүүлсэн, гуйланчлалд оруулсан, хүүхдээ эрүүл, аюулгүй орчинд өсгөн хүмүүжүүлэх үүргээс санаатайгаар зайлсхийсэн, согтууруулах ундаа, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодис байнга хэрэглэдэг эцэг эхийн;

48.1.2.хүүхдийг эрсдэлт нөхцөлд оруулсан, эсхүл хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэн, эсхүл хүүхдийг тэжээн тэтгэх, асран хамгаалах зэрэг хуульд заасан үүргээ ноцтой зөрчсөн эцэг эхийн.

48.2.Эцэг, эх байх эрхийг хасуулах тухай нэхэмжлэлийг эцэг буюу эх, эсхүл асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч болон бусад иргэн, хүүхдийн эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах байгууллага тухайн эцэг, эхийн оршин суугаа газрын шүүхэд гаргах эрхтэй.

48.3.Эцэг, эх байх эрхийг хассан тухай шүүхийн шийдвэрийн хувийг хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш ажлын таван өдрийн дотор шүүх улсын бүртгэлийн болон гэр бүлийн асуудал хариуцсан байгууллагад хүргүүлнэ.

49 дүгээр зүйл.Эцэг, эх байх эрх хассанаас үүсэх үр дагавар

49.1.Эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан этгээд хүүхэдтэй хамт амьдрах, түүнийг төлөөлөх, хүүхэдтэй холбогдох тэтгэвэр, тэтгэмж, тэтгэлэг авах, хөнгөлөлт эдлэх болон хууль тогтоомжоор олгосон бусад эрхээ алдана.

49.2.Эцэг, эх нь хоёулаа эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан тохиолдолд хүүхдийн эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах зорилгоор шүүх дараахь арга хэмжээг авна:

49.2.1.төрөл, садангийн хүнийг асран хамгаалагч, харгалзан

дэмжигчээр тогтоох;

49.2.2.гэр бүлийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтны асран хамгаалалтад шилжүүлэх;

49.3.Гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтан тухайн хүүхдийн эрхийг хамгаалах талаар дараахь арга хэмжээг авна:

49.3.1.хүүхдийг гэр бүлдээ авч асран хүмүүжүүлэхээр хүсэлт гаргасан асралт гэр бүлд шилжүүлэх;

49.3.2.хүүхдийг үрчлүүлэх;

49.3.3.энэ хуулийн 49.2.1, 49.3.1, 49.3.2-т заасны дагуу хүүхдийг асран хамгаалуулах боломжгүй бол асрамж, халамжийн үйлчилгээнд шилжүүлэх;

49.3.4.эцэг, эх нь хоёулаа эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан бол хүүхдийн эд хөрөнгийн эрхийг хамгаалах.

49.4.Шүүх эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан этгээдээс хүүхдийн тэтгэлэг гаргуулах асуудлыг шийдвэрлэнэ.

49.5.Эцэг, эхийн хэн нэг нь болон хоёулаа эцэг, эх байх эрхээ хасуулснаас үл хамааран хүүхдийн өв залгамжлах, өмчлөх болон эд хөрөнгийн бусад эрх хөндөгдөхгүй.

49.6.Эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан хүний хүүхдийн эрх, ашиг сонирхол хөндөгдөхгүй.

49.7.Эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан хүн хүүхдээ тэжээн тэтгэх үүргээсээ чөлөөлөгдөхгүй.

50 дугаар зүйл.Эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан болон хасуулсан хүнийг албадан сургалтад хамруулах

50.1.Энэ хуулийн 45, 48 дүгээр зүйлд заасны дагуу эцэг, эх байх эрхийг нь хязгаарласан, хассан тухай шүүхийн шийдвэр хүчин төгөлдөр болмогц уг хүнийг албадан сургалтад хамруулна.

50.2.Албадан сургалтыг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага зохион байгуулна.

50.3.Албадан сургалтын хөтөлбөр, зохион байгуулах журмыг хууль зүйн болон гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

50.4.Шүүх эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан болон хасуулсан хүний эрхийг сэргээхдээ албадан сургалтад хамрагдсан эсэхийг харгалзна.

51 дүгээр зүйл.Эцэг, эх байх эрхийг сэргээх

51.1.Эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан хүний эцэг, эх байх эрхээ сэргээлгэх тухай хүсэлтийг шүүх хянан үзэж, эцэг, эх байх эрхийг хүүхдийн эрх, ашиг сонирхлын үүднээс сэргээж болно.

51.2.Хүүхэд үрчлэгдсэн бол эцэг, эх байх эрхийг сэргээхгүй.

51.3.Эцэг, эх байх эрхийг сэргээх нь хүүхдийн эрх, ашиг сонирхолд харшилж байгаа нь тогтоогдсон бол эцэг, эх байх эрхийг сэргээхгүй. Хэрэв хүүхэд долоон нас хүрсэн бол түүний саналыг харгалзан үзнэ.

52 дугаар зүйл. Хүүхдийг асран хамгаалахтай холбоотой маргааны талаар шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэх

52.1.Хүүхдийг асран хамгаалахтай холбоотой гарсан шүүхийн шийдвэрийг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага хэрэгжүүлнэ.

52.2.Энэ хуулийн 45, 48 дугаар зүйлд заасан шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэхэд саад учруулсан этгээдэд хууль тогтоомжид заасны дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

52.3.Хүүхдийг буцааж авах болон өөр этгээдэд шилжүүлэхтэй холбоотой шийдвэрийг албадан гүйцэтгүүлэхдээ гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын болон цагдаагийн байгууллагын төлөөлөл, хүүхдийг шилжүүлж буй иргэнийг байлцуулна.

ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ ТЭЖЭЭН ТЭТГЭХ, ТЭТГҮҮЛЭХ

53 дугаар зүйл.Тэжээн тэтгүүлэх эрх

53.1.Тэжээн тэтгүүлэх этгээд тэжээн тэтгүүлэх эрх үүссэнээс хойш хугацаа харгалзахгүйгээр шүүхэд нэхэмжлэл гаргах эрхтэй.

54 дүгээр зүйл.Тэжээн тэтгэх үүрэг

54.1.Гэрлэгчид бие биеэ, эцэг, эх нь хүүхдээ, насанд хүрсэн хөдөлмөрийн чадвартайхүн эцэг, эхээ, гэр бүлийн гишүүд бие биеэ энэ хуульд заасны дагуу тэжээн тэтгэх үүрэгтэй.

55 дугаар зүйл.Гэрлэгчдийн харилцан бие биенээ тэжээн тэтгэх үүрэг

55.1.Гэрлэгчид бие биеэ тэжээн тэтгэх үүргээ хэрэгжүүлэх талаар гэрээ байгуулж болно.

55.2.Гэрлэгчдийн хэн нэг нь бие биеэ тэжээн тэтгэх үүргээсээ татгалзсан, хөдөлмөрийн чадвар алдсан, хүндээр өвдсөн, эмчилгээний зардалгүй болсон зэргээр бусдын тусламжгүйгээр хөрөнгө, мөнгөний гачигдалтай байдлаас гарах боломжгүй болсон бол нөхөр, эхнэр тэжээн тэтгүүлэхээр шүүхэд нэхэмжлэл гаргах эрхтэй.

56 дугаар зүйл. Гэрлэлтээ цуцлуулсан нөхөр буюу эхнэрийн тэжээн тэтгүүлэх эрх үргэлжлэх

56.1. Гэрлэлтээ цуцлуулсан нөхөр буюу эхнэр дараахь тохиолдолд тэжээн тэтгүүлэхээр шүүхэд нэхэмжлэл гаргах эрхтэй:

56.1.1. төрсөн болон үрчлэн авсан 3 нас хүрээгүй хүүхдээ асарч байгаагийн улмаас хөдөлмөр эрхлээгүй бол;

56.1.2. хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдээ асарч байгаагийн улмаас хөдөлмөр эрхлээгүй бол;

56.1.3. гэрлэлт цуцлахаас өмнө, эсхүл гэрлэлт цуцлуулснаас хойш нэг жилийн дотор хөдөлмөрийн чадвараа 50-иас дээш хувиар алдсан нь гэр бүлийн хүчирхийлэл болон гэрлэлт цуцлуулахаас өмнө бий болсон нөхцөл байдалтай шууд холбоотой үүссэн бол;

56.1.4. 10-аас дээш жил хамт амьдарсан, гэрлэлт цуцлуулах үед тэтгэвэрт гарах насанд хүрсэн, эсхүл гэрлэлт цуцлуулахаас өмнө тэтгэвэрт гарсан гэрлэлтээ цуцлуулсан нөхөр буюу эхнэр хүндээр өвдсөн, тэжээн тэтгэх, асран хамгаалах хүнгүй бол гэрлэлт цуцлуулснаас хойш 3 жилийн дотор.

56.2. Шүүх гэрлэлтээ цуцлуулсан этгээдийн эд хөрөнгийн болон бусад нөхцөл байдлыг харгалзан шаардлагатай гэж үзвэл тэтгэлгийг энэ хуулийн 58.3-т заасны дагуу тогтооно.

57 дугаар зүйл. Эцэг, эх хүүхдээ тэжээн тэтгэх үүрэг

57.1. Эцэг, эх нь харилцан тохиролцож, хүүхдээ тэжээн тэтгэх тухай гэрээ байгуулж болно.

57. Эцэг, эх нь энэ хуулийн 54.1-д заасан үүргээ биелүүлээгүй бол дараахь этгээд шүүхэд нэхэмжлэл гаргах эрхтэй:

57.3.1. эцэг эсхүл эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч;

57.3.2. төрөл, садангийн хүн;

57.3.3. эрх зүйн бүрэн чадамжтай гэж тооцогдсон хүүхэд өөрөө;

57.3.4. гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага,

албан тушаалтан.

57.4.Эцэг, эхийн хэн нэг нь гэрлэлтээ цуцлуулах үедээ хүүхдийн тэтгэлэг авахаас татгалзах нь хариуцагчийг хүүхдээ тэжээн тэтгэх үүргээс чөлөөлөх үндэслэл болохгүй.

58 дугаар зүйл.Тэтгэлгийн хэмжээ

58.1.Эцэг, эх нь хүүхэддээ 18 нас хүртэл тэтгэлэг төлөх тухай гэрээ байгуулаагүй бол эцэг, эхээс сар бүр гаргуулах тэтгэлгийн хэмжээг шүүх тогтооно. Тэтгэлгийн хэмжээ нь эцэг, эхийн цалин, хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын дүнгээс нэг хүүхдэд 25, хоёр хүүхдэд 35, гурав буюу түүнээс дээш хүүхдэд 50 хувиар тогтооно.

58.2.Тэтгэлэг төлөгчийн орлогыг нь тодорхойлох боломжгүй бол шүүх тэтгэлгийн хэмжээг хүүхдийн нас, хөгжлийн онцлог, хэрэгцээг харгалзан хүн амын амьжиргааны доод түвшингээс доошгүй хэмжээгээр тогтооно.

58.3.Гэрлэгчид бие биеэ, төрөл, садангийн хүнээ тэжээн тэтгэх тэтгэлгийн хэмжээ нь хүн амын амьжиргааны доод түвшингийн хэмжээнээс багагүй байна.

59 дүгээр зүйл.Тэтгэлэг олгох хэлбэр, хугацаа, зориулалт

59.1.Тэтгэлгийг дор дурдсан хэлбэрээр олгож болно:

59.1.1.мөнгөн хэлбэрээр;

59.1.2.эд хөрөнгөөр.

59.2.Тэтгэлгийг дараахь хугацаагаар олгож болно:

59.2.1.сар, улирал, хагас жил, жилээр;

59.2.2.нэг удаа.

59.3.Тэтгэлгийг хамтран өмчлөх эд хөрөнгөөс оногдох хэсгийг тодорхойлох үед тухайн хөрөнгөөс эсхүл бусад хэлбэрээр олгож болно.

59.4.Хүүхдийн тэтгэлгийг зөвхөн хүүхдийн хэрэгцээнд зарцуулна.

59.5.Хүүхдийн тэтгэлгийг хүүхдийн хэрэгцээнд зарцуулаагүй бол тэтгэлэг төлөгч, 14 насанд хүрсэн хүүхэд өөрөө, эсхүл гэр бүлийн асуудал хариуцсан байгууллага, ажилтан шүүхэд нэхэмжлэл гаргаж болно.

60 дугаар зүйл.Бусдын асран хамгаалалтад байгаа хүүхдийн тэтгэлэг, тэтгэмжийг зарцуулах

60.1.Төрөл, садны асран хамгаалалтад байгаа хүүхдэд эцэг, эхээс олгох тэтгэлэг болон төрөөс олгож байгаа тэтгэвэр, тэтгэмж, тэтгэлэг, хувь хишиг,

бусад олговрын 50 хувийг хүүхдийн хэрэгцээнд зарцуулж, үлдэх хэсгийг хүүхдийн нэр дээр хадгаламжийн дансанд шилжүүлнэ.

60.2.Асралт гэр бүл, хүүхдийн асрамж халамжийн байгууллагын асрамж хамгаалалтад байгаа хүүхдэд эцэг, эхээс олгох тэтгэлэг болон төрөөс олгож байгаа тэтгэвэр, тэтгэмж, тэтгэлэг, хувь хишиг, бусад олговрыг хүүхдийн нэр дээр хадгаламжийн дансанд бүрэн шилжүүлнэ.

60.3.Энэ хуулийн 60.1, 60.2-т заасан хүүхдийн тэтгэлэг, тэтгэмжийг зарцуулах, хяналт тавих журмыг гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

61 дүгээр зүйл.Эцэг, эхээ тэжээн тэтгэх үүрэг

61.1.Хөдөлмөрийн чадвартай хүн төрүүлсэн, үрчлэн авсан эцэг, эх, хойт эцэг, хойт эхээ тэжээн тэтгэх үүрэгтэй. Энэ үүргээ харилцан тохиролцож, тэжээн тэтгэх тухай гэрээ байгуулж болно.

61.2.Эцэг, эхээ тэжээн тэтгэх үүргээ биелүүлэхээс зайлсхийсэн, татгалзсан хөдөлмөрийн чадвартай хүний эцэг эх шүүхэд гомдол гаргах эрхтэй.

61.3.Энэ хуулийн 61.1-д заасан хүнийг тэжээн тэтгэх үүрэг бүхий хэд хэдэн этгээд байвал шүүх тэдний эд хөрөнгийн болон гэр бүлийн байдлыг харгалзан үзэж, тэтгэлгийн хувь, хэмжээг хүн тус бүрт өөрөөр тогтоож болно. Хэд хэдэн тэжээн тэтгэгч байгаагаас үл хамааран тэтгэлгийн хэмжээ нь энэ хуулийн 58.3-т заасан хэмжээнээс багагүй байна.

61.4.Эцэг, эх хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлэхээс санаатайгаар зайлсхийсэн болон хүүхдийн эрх ашгийг ноцтой зөрчиж байсан нь шүүхээр тогтоогдсон эсхүл эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан тохиолдолд хүүхэд хөдөлмөрийн чадваргүй эцэг, эхэд тэтгэлэг төлөхөөс чөлөөлөгдөж болно.

62 дугаар зүйл.Төрөл, садангийн хүмүүс харилцан бие биеэ тэжээн тэтгэх үүрэг

62.1.Бүтэн өнчин, эсхүл эцэг, эхээрээ тэжээн тэтгүүлэх боломжгүй хүүхдийг төрсөн, үрчлэн авсан хөдөлмөрийн чадвартай ах, эгч, дүү, өвөг эцэг, эмэг эх, хойт эх, хойт эцэг, эсхүл төрөл, садангийн хүмүүс тэжээн тэтгэх үүрэгтэй.

62.2.Төрүүлсэн болон үрчлэн авсан хүүхдээрээ тэжээн тэтгүүлэх боломжгүй, хөдөлмөрийн чадваргүй өвөг эцэг, эмэг эхээ хөдөлмөрийн чадвартай ач, зээ нь тэжээн тэтгэх үүрэгтэй.

62.3.Өөр тэжээн тэтгэх хүнгүй, хөдөлмөрийн чадваргүй хүнийг төрсөн, үрчлэн авсан хөдөлмөрийн чадвартай ах, эгч, дүү, өвөг эцэг, эмэг эх, хойт эх, хойт эцэг, бие биеэ хөдөлмөрийн чадваргүй үед нь тэжээн тэтгэх үүрэгтэй. .

62.4.Энэ хуулийн 62.1, 62.2, 62.3-д заасан хүнийг тэжээн тэтгэх үүрэг бүхий хэд хэдэн этгээд байвал шүүх тэдний эд хөрөнгийн болон гэр бүлийн байдлыг харгалзан үзэж, тэтгэлгийн хувь, хэмжээг хүн тус бүрт өөрөөр тогтоож болно. Хэд хэдэн тэжээн тэтгэгч байгаагаас үл хамааран тэтгэлгийн хэмжээ нь энэ хуулийн 58.3-т заасан хэмжээнээс багагүй байна.

63 дугаар зүйл. Тэтгэлэг төлөгчөөс нэмэлт тэтгэлэг буюу зардал гаргуулах

63.1.Тэжээн тэтгүүлэгч хүндээр өвчилсөн, осолд орсон, хөгжлийн бэрхшээлтэй болсон, байнгын асаргаа шаардлагатай болсон зэрэг гэнэтийн болон онцгой нөхцөл байдал тохиолдсон үед тэтгэлэг төлөгчөөр нэмэлт тэтгэлэг тогтоолгох буюу зардлыг хариуцуулахаар эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, гэр бүлийн асуудал хариуцсан байгууллага, албан тушаалтан, эсхүл 14 насанд хүрсэн хүүхэд өөрөө шүүхэд нэхэмжлэл гаргаж болно.

63.2.Нэмэлт тэтгэлэг буюу зардлын хэмжээ нь тэтгэлэг төлөгчийн санхүүгийн чадвар, тэтгүүлэгчийн бодит шаардлагад нийцсэн байна.

63.3.Энэ хуулийн 63.1-д заасан тэжээн тэтгүүлэгчид үүссэн нөхцөл байдал арилсан тохиолдолд тэтгэлэг төлөгч нэмэлт тэтгэлэг буюу зардлыг зогсоох тухай асуудлаар шүүхэд нэхэмжлэл гаргах эрхтэй.

64 дугаар зүйл.Тэжээн тэтгэх тухай гэрээ³ байгуулах, өөрчлөх, цуцлах, хүчингүйд тооцох

64.1.Тэтгэлэг төлөгч болон тэтгэлэг авагч нь тэтгэлгийн хэмжээ, тэтгэлэг төлөх нөхцөл, журмыг тогтоосон тэжээн тэтгэх тухай гэрээ байгуулж болно.

64.2.Тэжээн тэтгэх тухай гэрээг бичгээр үйлдэж, нотариатаар гэрчлүүлсэн байна. Энэ шаардлагыг хангаагүй гэрээ хүчин төгөлдөр бус байна.

64.3.Тэжээн тэтгэх тухай гэрээ байгуулах, өөрчлөх, цуцлах болон гэрээний хүчин төгөлдөр бус асуудлыг Иргэний хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу шийдвэрлэнэ.

64.4.Тэжээн тэтгэх тухай гэрээг талуудын харилцан тохиролцооноор өөрчилж, цуцалж болно. Тэжээн тэтгэх тухай гэрээг өөрчлөх, цуцлах тухай тохиролцоог үндсэн гэрээтэй адил хэлбэрээр хийнэ.

64.6.Тэжээн тэтгэх тухай гэрээг өөрчлөх, цуцлах тухай асуудлаар гарсан маргааныг шүүх шийдвэрлэхдээ талуудын эд хөрөнгийн болон гэр бүлийн байдал, тэдгээрийн ашиг сонирхлыг харгалзан үзнэ.

³ Иргэний хуулийн 483 дугаар зүйл. Асран тэтгэх гэрээтэй адилтган үзнэ.

65 дугаар зүйл.Тэтгэлэг авагчийн ашиг сонирхлыг зөрчсөн тэжээн тэтгэх тухай гэрээг хүчингүйд тооцох

65.1.Тэжээн тэтгэх тухай гэрээ нь хүүхэд эсхүл гэр бүлийн насанд хүрсэн эрх зүйн чадамжгүй гишүүний ашиг сонирхлыг ноцтой зөрчсөн бол тэдгээрийн эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, 14 насанд хүрсэн хүүхэд өөрөө, хүүхэд, гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн байгууллага, албан тушаалтан шүүхэд нэхэмжлэл гаргах эрхтэй.

66 дугаар зүйл. Тэжээн тэтгэх тухай гэрээгээр төлөх тэтгэлгийн хэмжээ

66.1.Тэтгэлгийн хэмжээг талууд тэжээн тэтгэх тухай гэрээгээр тогтооно. Тэтгэлгийн хэмжээ нь энэ хуулийн 58.3-т заасан хэмжээнээс багагүй байна.

66.2.Талууд тохиролцож тэтгэлгийн хэмжээг өөрчилж болно.

67 дугаар зүйл.Гэрээгээр төлөх тэтгэлгийн хэлбэр

67.1.Тэжээн тэтгэх тухай гэрээгээр тэтгэлгийг төлөх хэлбэр, хугацааг тодорхойлно.

67.2.Тэтгэлэг төлөгч нь тэтгэлгийг дараахь хэлбэрээр төлж болно:

67.2.1.цалин хөлс, түүнтэй адилтгах бусад орлого, ногдол хувь, хадгаламжийн хүү, түрээсийн орлогын тодорхой хувиар;

67.2.2.тодорхой хугацаанд тогтмол төлөх мөнгөн дүнгээр;

67.2.3.нэг удаа төлөх мөнгөн дүнгээр;

67.2.4.эд хөрөнгөөр;

67.2.5.харилцан тохиролцсон бусад хэлбэр.

67.3.Тэжээн тэтгэх тухай гэрээнд тэтгэлэг төлөх хэд хэдэн хэлбэрийг хослуулан тогтоож болно.

67.5.Тэтгэлгийг эд хөрөнгөөр төлөхөөр талууд харилцан тохиролцсон бол эд хөрөнгийг тухайн үеийн зах зээлийн ханшаар үнэлнэ. Эд хөрөнгөөр тэтгэлэг төлөгдсөн тохиолдолд тэтгэлэгийг мөнгөн хэлбэрээр давхардуулан авахгүй.

ДОЛООДУГААР БҮЛЭГ ТЭТГЭЛЭГ ТӨЛӨХ, ГАРГУУЛАХ ЖУРАМ

68 дугаар зүйл.Тэтгэлэг авагчийн шаардах эрх

68.1.Тэтгэлэг төлөгч тэжээн тэтгэх үүргээ биелүүлэхээс зайлсхийсэн, татгалзсан, тэжээн тэтгэх тухай гэрээний үүргээ биелүүлээгүй, бол тэтгэлэг авагч шүүхэд нэхэмжлэл гаргах эрхтэй.

69 дүгээр зүйл. Шүүхийн шийдвэрээр тэтгэлгийг гаргуулах

69.1.Энэ хуулийн 68.1-д заасан шүүхийн шийдвэрийг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн ердийн журмаар биелүүлнэ.

69.2.Хүүхдийн тэтгэлэг төлөхтэй холбоотой шүүхийн шийдвэрийг энэ хуулийн 73.2, 73.4-д заасны дагуу шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн байгууллага гүйцэтгэнэ.

70 дугаар зүйл. Тэтгэлгийн талаар шүүхэд нэхэмжлэл гаргах хугацаа

70.1.Тэтгэлэг авах эрх бүхий этгээд тэтгэлэг төлүүлэх тухай нэхэмжлэлийг шүүхэд хугацаа харгалзахгүй гаргаж болно.

71 дүгээр зүйл. Тэтгэлэгтэй холбогдолтой хэрэг хянан шийдвэрлэх талаар шүүхээс авах урьдчилсан арга хэмжээ

71.1.Шүүх тэтгэлэгтэй холбоотой хэрэг маргааныг шийдвэрлэхдээ шаардлагатай гэж үзвэл хэрэг хянан шийдвэрлэх явцад Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 68 дугаар зүйлд заасны дагуу хүүхэд болон хөдөлмөрийн чадваргүй эцэг, эх, гэрлэгчид хэн нэгийгээ тэжээн тэтгэх тэтгэлгийг гаргуулах тухай шүүхийн шийдвэрийг баталгаажуулах урьдчилсан арга хэмжээг шүүгчийн захирамжаар авч болно.

71.2.Шүүхийн шийдвэр хүчин төгөлдөр болмогц шүүхийн шийдвэр болон гүйцэтгэх хуудсыг шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад шүүх хүргүүлнэ.

71.3.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага нь шүүхийн шийдвэр болон гүйцэтгэх хуудсыг үндэслэн тэтгэлэг гаргуулах шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг явуулна.

72 дугаар зүйл.Тэтгэлэг төлөгч, тэтгэлгийн суутгал хийх талаар ажил олгогч болон бусад этгээдийн үүрэг

72.1. Хүүхдийн тэтгэлэг төлөгч тогтоосон тэтгэлгийн хэмжээгээр нөхөн төлбөрийг сар тутам хүүхдийн тэтгэлгийн санд шууд шилжүүлэх үүрэгтэй.

72.2. Ажил олгогч нь тэтгэлэг төлөх тухай гэрээг эсхүл шүүхийн гүйцэтгэх хуудсыг үндэслэн тэтгэлэг төлөгчийн цалин хөлс, түүнтэй адилтгах бусад орлогоос сар тутам тэтгэлгийг суутган, ажлын гурав хоногийн дотор энэ хуулийн 73 дугаар зүйл заасан тэтгэлгийн санд шилжүүлэх үүрэгтэй.

72.3. Тэтгэлэг төлөгч нь ажил олгогч болон оршин суугаа газрын хаяг өөрчлөгдсөн, эсхүл гадаад улсад байнга оршин суухаар явах болсноо ажлын гурав хоногийн дотор харьяалах шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага болон тэтгэлэг авагчид мэдэгдэх үүрэгтэй.

72.4. Ажил олгогч нь тэтгэлэг төлөгчийн ажил, албан тушаал өөрчлөгдсөн, өөр ажилд шилжсэн, ажлаас халагдсан тохиолдолд тэтгэлэг авагч болон харьяалах шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад ажлын гурав хоногийн дотор мэдэгдэх үүрэгтэй.

72.5. Хүндэтгэх шалтгаангүйгээр энэ хуулийн 72.3, 72.4-т заасны дагуу мэдэгдээгүй бол буруутай албан тушаалтан болон тэтгэлэг төлөгчид хуульд заасны дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

73 дугаар зүйл. Хүүхдийн тэтгэлгийн сан

73.1. Тэтгэлгийг тэтгэлэг төлөгчөөс хүүхдийн тэтгэлгийн санд нөхөн төлбөр хэлбэрээр төвлөрүүлж, тэтгэлгийг сангаар дамжуулан олгоно.

73.2. Хүүхдийн тэтгэлгийн сан шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын харьяалалд байна.

73.3. Хүүхдийн тэтгэлгийн сан нь дараах эх үүсвэрээс бүрдэнэ:

76.3.1. гэрлэлтээ цуцлуулж хүүхдийн тэтгэлэг төлөхөөр шүүхийн шийдвэр гаргуулсан тэтгэлэг төлөгчийн нөхөн төлбөр

76.3.2. гэрлэлтээ бүртгүүлээгүй ч гэсэн шүүхийн шийдвэрээр тэтгэлэг төлөхөөр тогтоогдсон тэтгэлэг төлөгчийн нөхөн төлбөр

76.3.3. шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх албанаас тэтгэлэг төлөгчийн Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн 55, 56 дугаар зүйлд зааснаас бусад хөрөнгө, орлогоос гаргуулсан нөхөн төлбөр

76.3.4. нөхөн төлбөрийг мөнгөн хэлбэрээр төлөх боломжгүй тэтгэлэг төлөгчийн эд хөрөнгийг улсын орлого болгож төвлөрүүлсэн орлогоос

76.3.5. төлбөрийн чадваргүй тэтгэлэг төлөгчийг албадан хөдөлмөр эрхлэлтээс орсон орлогоос авах нөхөн төлбөр

73.4. Хүүхдийн тэтгэлгийн санг эргэн төлөгдөх нөхцөлтэйгээр байгуулж, сангийн ажиллах журмыг **Засгийн газар** батална.

73.4. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага шүүхийн шийдвэрээр тогтоосон тэтгэлгийн төлөгдөөгүй хэсгийг хугацаа харгалзахгүйгээр тэтгэлэг төлөгчөөс нөхөн гаргуулж, тэтгэлгийн санд шилжүүлнэ.

74 дүгээр зүйл.Гадаад улсад байнга оршин суугч Монгол Улсын иргэн тэтгэлэг төлөх

74.1.Тэтгэлэг төлөгч гадаад улсад байнга оршин суухаар явах тохиолдолд тэтгэлэг төлөх хугацаа, хэмжээ, хэлбэр болон бусад нөхцөлийг тохиролцож тэтгэлэг төлөх тухай гэрээ байгуулах үүрэгтэй.

74.2.Энэ хуулийн 74.1-д заасан гэрээг байгуулахаас татгалзсан, санаатайгаар зайлсхийсэн бол тэтгэлэг авагч шүүхэд хандах эрхтэй.

75 дугаар зүйл.Шүүхээр тогтоосон тэтгэлгийн хэмжээг өөрчлөх болон тэтгэлэг төлөхөөс чөлөөлөх

75.1.Тэтгэлэг төлөх тухай гэрээ байгуулаагүй бөгөөд шүүхийн журмаар тэтгэлгийн хэмжээг тогтоосны дараа тэтгэлэг төлөгч талын санхүүгийн болон гэр бүлийн байдал өөрчлөгдсөн бол шүүх талуудын аль нэгний шаардлагаар тэтгэлгийн хэмжээг өөрчилж болно.

75.2.Насанд хүрсэн тэтгэлэг авагч этгээд тэтгэлэг төлөгчийн эрх ашгийг ноцтой зөрчсөн, гэм хор учруулсан бол шүүх тэтгэлэг гаргуулахаас татгалзах буюу тэтгэлэг төлөхийг зогсоож болно.

75.3.Тэтгэлэг авагч нь согтууруулах ундаа, мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх бодис байнга хэрэглэсэн, санаатайгаар биедээ гэмтэл учруулснаас хөдөлмөрийн чадвараа алдсан бол шүүх тэтгэлэг төлөгчийг тэжээн тэтгэх үүргээс чөлөөлж болно.

75.4.Тэтгэлэг авагч нь тэтгэлэг төлөгч, түүний гэр бүлийн гишүүнийг байнгын хүчирхийлэл дарамтанд оруулж, түүний амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учруулсан, учруулахаар завдсан нь тогтоогдсон бол тэтгэлэг төлөгчийг тэжээн тэтгэх үүргээс чөлөөлнө.

75.5.Тэтгэлэг төлөгч ажилгүй болсон, орлогогүй болсон, хүүхдийн тэтгэлэг тогтоолгох үеэс бага орлоготой болсон, хөдөлмөрийн чадвараа алдсан бол тэтгэлэг төлөгчийн хүсэлтээр, эсхүл хүүхэд өөрөө хангалттай орлоготой болсон бол шүүх тэтгэлгийн хэмжээг өөрчилж болно.

76 дугаар зүйл.Тэтгэлгийг нөхөн төлөхөөс чөлөөлөх

76.1. Талууд харилцан тохиролцож шүүхийн шийдвэрээр тогтоосон төлөгдөөгүй тэтгэлгийг нөхөн төлөхөөс чөлөөлөх, эсхүл түүний хэмжээг багасган тогтоож болно. Энэ нь хүүхэд, гэр бүлийн хөдөлмөрийн чадваргүй гишүүнд төлөх тэтгэлэгт үл хамаарна.

76.2.Тэтгэлэг төлөгч этгээд хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас тэтгэлэг

төлөөгүй болох нь тогтоогдсон, мөн түүний эд хөрөнгийн болон гэр бүлийн байдлаас шалтгаалж тэтгэлгийг нөхөн төлөх боломжгүй гэж шүүх үзвэл энэхүү тэтгэлгийн хэмжээг багасгах буюу чөлөөлж болно.

77 дугаар зүйл.Тэжээн тэтгэх үүрэг дуусгавар болох

77.1.Дараахь тохиолдолд тэжээн тэтгэх үүрэг дуусгавар болно:

77.1.1.тэжээн тэтгэх тухай гэрээний хугацаа дууссан;

77.1.2.тэтгүүлэгч гэрлэсэн;

77.1.3.тэтгүүлэгч хөдөлмөрийн чадвартай болсон;

77.1.4.тэтгэлэг авагч хүүхэд бусдад үрчлэгдсэн;

77.1.5. тэтгэлэгч авагч хүүхэд 18 насанд хүрсэн эсхүл иргэний эрх зүйн бүрэн чадамжтай гэж тооцогдсон;

77.1.6.насанд хүрсэн тэтгэлэг авагч өөрөө тэжээн тэтгүүлэхээс татгалзсан;

77.1.7.тэтгэлэг төлөгч эсхүл тэтгэлэг авагч нас барсан.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ АСРАН ХАМГААЛАХ, ХАРГАЛЗАН ДЭМЖИХ

78 дугаар зүйл. Асран хамгаалах, харгалзан дэмжих

78.1.Эцэг, эх, гэр бүлийн гишүүн нь хүүхэд, хөдөлмөрийн чадваргүй гэр бүлийн гишүүнээ асран хамгаалахад энэ бүлэг хамаарахгүй.

78.2.Гэрлэлтээ цуцлуулсан, тусдаа амьдарч байгаа асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч хүүхдээ буюу хөдөлмөрийн чадваргүй эхнэр, нөхөр, гэр бүлийн гишүүнээ асран хамгаалах, харгалзан дэмжихэд энэ бүлгийн асран хамгаалах, харгалзан дэмжих харилцааг зохицуулсан гэрээтэй холбоотой зохицуулалтыг хэрэглэж болно.

79 дугаар зүйл.Асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэгт хамрагдах хүн

79.1.Асран хамгаалалтад дараахь хүнийг хамруулна:

79.1.1. арван дөрвөн /14/ нас хүрээгүй бүтэн өнчин хүүхэд;

79.1.2.эцэг, эх нь хоёулаа иргэний эрх зүйн бүрэн чадамжгүй буюу

хязгаарлагдмал чадамжтай гэж тооцогдсон хүний 14 нас хүрээгүй хүүхэд;

79.1.3.эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан, хасуулсан хүний 14 нас хүрээгүй хүүхэд;

79.1.4.эцэг, эх нь удаан хугацаагаар эмнэлэгт эмчлүүлж байгаа, хүнд өвчтэй, бусдын асрамжид байдаг, гадаад улсад удаан хугацаагаар ажиллаж амьдарч байгаа зэрэг хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар хүүхдээ биечлэн асран хамгаалах, хүмүүжүүлэх боломжгүй хүний 14 нас хүрээгүй хүүхэд;

79.1.5.хорих газарт ял эдэлж байгаа хүний, өөр асран хамгаалагчгүй 14 нас хүрээгүй хүүхэд;

79.1.6.эцэг, эх нь тодорхойгүй, түүнийг олж тогтоох боломжгүйгээс асран хамгаалалтгүй байгаа 14 нас хүрээгүй хүүхэд;

79.1.7.сэтгэцийн өвчний улмаас шүүхээс эрх зүйн бүрэн чадамжгүй гэж тооцогдсон хүн.

79.2.Харгалзан дэмжлэгт дараахь хүнийг хамруулна:

79.2.1.арван дөрвөөс дээш насны бүтэн өнчин хүүхэд;

79.2.2.эцэг, эх нь хоёулаа иргэний эрх зүйн бүрэн чадамжгүй буюу хязгаарлагдмал чадамжтай гэж тооцогдсон хүний 14-өөс дээш насны хүүхэд;

79.2.3.эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан, хасуулсан хүний 14-өөс дээш насны хүүхэд;

79.2.4.эцэг, эх нь удаан хугацаагаар эмнэлэгт эмчлүүлж байгаа, хүнд өвчтэй, бусдын асрамжид байдаг, гадаад улсад болон өөр орон нутагт удаан хугацаагаар ажиллаж амьдарч байгаа зэрэг хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар хүүхдээ биечлэн асран хамгаалах, хүмүүжүүлэх боломжгүй хүний хүүхэд;

79.2.5.хорих газарт ял эдэлж байгаа хүний, өөр харгалзан дэмжигчгүй 14-өөс дээш насны хүүхэд;

79.2.6.эцэг эх, асран хамгаалагч нь тодорхойгүй, түүнийг олж тогтоох боломжгүйгээс харгалзан дэмжлэггүй болсон 14-өөс дээш насны хүүхэд;

79.2.7.согтууруулах ундаа, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодис байнга хэрэглэсний улмаас эрх зүйн хязгаарлагдмал чадамжтай гэж тооцогдсон хүн;

79.2.8.эрүүл мэндийн байдал болон өндөр настай болсны улмаас иргэний эрх, үүргээ биечлэн хэрэгжүүлэх боломжгүй болсон хүн.

79.3.Ах, эгч, дүү нарт нэг асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч тогтооно. Шаардлагатай гэж үзвэл хүүхдийн эрх ашиг сонирхолд нийцүүлэн өөр, өөр асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч тогтоож болно.

80 дугаар зүйл. Асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн эрх

80.1. Асран хамгаалуулж, харгалзан дэмжүүлж байгаа хүн дараахь эрхтэй:

80.1.1. асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн гэр бүлтэй хамт амьдрах;

80.1.2. аюулгүй орчинд эсэн мэнд амьдрах;

80.1.3. сурч боловсрох нөхцөлөөр хангуулах;

80.1.4. хууль тогтоомжид заасан тэтгэвэр, тэтгэмж, тэтгэлэг, хишиг хувь болон бусад олговор авах;

80.1.5. хөдлөх, үл хөдлөх эд хөрөнгийг өмчлөх, эзэмших эрхээ хэвээр хадгалах;

80.1.6. хууль тогтоомжид заасан бусад эрх.

81 дүгээр зүйл. Асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэггүй болсон хүнийг илрүүлэх, бүртгэх, шийдвэрлэх

81.1. Асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэггүй болсон хүний тухай мэдээллийг иргэн, холбогдох албан тушаалтан тухайн хүний оршин суугаа баг, хорооны Засаг дарга, гэр бүлийн нийгмийн ажилтан, нийгмийн халамжийн ажилтан, гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтан, цагдаагийн байгууллагад мэдэгдэх үүрэгтэй.

81.2. Энэ хуулийн 79.1-д заасан хүний талаар мэдээлэл хүлээн авсан сум хорооны гэр бүлийн нийгмийн ажилтан асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэггүй болсон иргэний мэдээллийг хүлээн авч хуульд заасан арга хэмжээ авна

82 дугаар зүйл. Асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэгийн хэлбэр, тогтоох журам

82.1. Энэ хуулийн 79 дүгээр зүйлд заасныг үндэслэн эсхүл асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэг тогтоолгох тухай 14 нас хүрсэн хүүхдийн өөрийн, иргэн, холбогдох албан тушаалтны бичгээр гаргасан хүсэлтийг үндэслэн тухайн хүнийг асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэгт хамруулна.

82.2. Сум, хорооны нийгмийн ажилтан, хамтарсан баг энэ хуулийн 79.1-д

заасан хүний талаар нөхцөл байдлын үнэлгээ хийж, дүгнэлт гарган тухайн хүний сум, дүүргийн Засаг даргад хүргүүлнэ.

82.3.Сум, дүүргийн Засаг дарга энэ хуулийн 82.2-т заасан дүгнэлтийг үндэслэн дараахь арга хэмжээ авна:

82.3.1.төрөл, садангийн хүний бичгээр гаргасан хүсэлтийг үндэслэн асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчээр тогтоох;

82.3.2.хүсэлт гаргасан асралт гэр бүлд хүүхдийг асран хамгаалуулах, харгалзан дэмжүүлэхээр шийдвэрлэх;

82.3.3.асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч тогтоох боломжгүй, сэтгэцийн өвчний улмаас иргэний эрх зүйн бүрэн чадамжгүй гэж тооцогдсон асран халамжлагчгүй хүнийг Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 19.4-т заасны дагуу асрамж, халамжийн байгууллагад шилжүүлэх;

82.4.Сум, дүүргийн Засаг дарга энэ хуулийн 82.3-т заасан арга хэмжээг авахдаа асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн эд хөрөнгийг эрхлэн хамгаалагчийг тогтоож, гэрээ байгуулан хяналт тавина. Эд хөрөнгө эрхлэн хамгаалахтай холбоотой гарах зардлыг асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн эд хөрөнгөөс гаргана.

82.5.Сум, дүүрэг, баг хорооны нийгмийн ажилтан асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэгт байгаа хүн бүрт хувийн хэрэг нээж хөтөлнө. Хувийн хэрэгт нөхцөл байдлын үнэлгээ, асрамж, дэмжлэг тогтоосон тухай шийдвэр, эрүүл мэндийн талаар эмнэлгийн байгууллагын магадлагаа, төрсний гэрчилгээ, эсхүл нас тогтоосон баримт бичиг, оршин суугаа газрын хаяг, төрөл, садангийн хүний тухай мэдээлэл, эд хөрөнгийн жагсаалт холбогдох гэрээ болон шаардлагатай бусад бичиг баримтыг хавсаргана.

82.6.Асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийг асралт гэр бүлд шилжүүлэх бол хувийн хэргийг гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад, асрамж, халамжийн байгууллагад шилжүүлэх бол хувийн хэргийн хамт шилжүүлнэ.

82.7.Эрүүл мэндийн байдал, өндөр настай болсны улмаас иргэний эрх, үүргээ биечлэн хэрэгжүүлж чадахгүй болсон асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн асрамжид байсан хүнд шинээр асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийг тогтоохдоо энэ хуулийн энэ зүйлд заасан журмыг баримтална.

82.8.Тухайн шатны гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн байгууллага, албан тушаалтан нь асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн буруутай үйл ажиллагаанаас болж асрамж, дэмжлэгт байгаа хүний эрүүл мэнд, эд хөрөнгөд хохирол учирсан нөхцөлд шүүхэд нэхэмжлэл гаргана.

82.9.Гадаад улсад оршин суугаа Монгол Улсын иргэн, Монгол Улсад байнга оршин суугаа гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнийг асран хамгаалж, харгалзан дэмжихэд энэ хуулийг дагаж мөрдөнө.

82.10.Гадаад улсад оршин суугаа Монгол Улсын иргэнд тухайн улсын хуулиар асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч тогтоосон нь энэ хуульд харшлаагүй бол хүчинтэйд тооцно.

83 дугаар зүйл.Асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчээр тогтоохыг хориглох

83.1.Дор дурдсан хүнийг асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчээр тогтоохыг хориглоно:

83.1.1.эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан, хасуулсан;

83.1.2.өөрөө асран хамгаалуулж, харгалзан дэмжүүлж байгаа;

83.1.3.мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх бодис, согтууруулах ундаа байнга хэрэглэдэг;

83.1.4.хорих ял эдэлж байгаа болон эрүүгийн хэрэгт удаа дараа шийтгүүлсэн;

83.1.5. өөрийн буруугаас үрчлэлтийг хүчингүйд тооцуулсон;

83.1.6.сэтгэцийн өвчний улмаас иргэний эрх зүйн бүрэн чадамжгүй буюу хязгаарлагдмал чадамжтай гэж тооцогдсон;

83.1.7.асран хамгаалуулж, харгалзан дэмжүүлж байсан хүнийхээ эрх, ашиг сонирхлыг зөрчсөн нь тогтоогдсон.

84 дүгээр зүйл.Асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн үүрэг, хориглох зүйл

84.1.Асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч нь энэ хуулийн 41, 42 дугаар зүйл, Хүүхдийн эрхийн тухай хуульд зааснаас гадна дараахь үүрэг хүлээнэ:

84.1.1.сурах, ажил эрхлэх байдлыг нь тасалдуулахгүй байх;

84.1.2.асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах;

84.1.3.асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчид олгогдох

цалин хөлс, тэтгэвэр, тэтгэмж, тэтгэлэг түүнтэй адилтгах бусад орлогыг түүний нэр дээр хадгаламжийн данс нээж шилжүүлэх;

84.1.4.асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн эрх, ашиг сонирхолд хохирол учруулсан бол хохирлыг нөхөн төлөх;

84.1.5.хүлээсэн үүргийнхээ талаар гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтанд гэрээнд заасан хугацаанд тайлагнах.

84.2.Хүүхдийн асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч нь энэ хуулийн 89.1-д заасны дагуу байгуулсан гэрээнд тусгасан үүргээ биелүүлэхдээ асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн ашиг сонирхол, саналыг нэн тэргүүнд харгалзан үзнэ.

84.3.Асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч дараахь үйлдэл хийхийг хориглоно:

84.3.1.асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчтэй хэлцэл хийх;

84.3.2.асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн нэрийн өмнөөс өөрийн гэр бүлийн гишүүн, төрөл, садангийн хүнтэй хэлцэл хийх;

84.3.3.асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгч болон өөрийн гэр бүлийн гишүүн, төрөл, садангийн хүний хооронд үүссэн маргааныг шүүхээр шийдвэрлэхэд уг хүнийг төлөөлөх;

84.3.4.шүүхийн шийдвэргүйгээр асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн нэр дээрх хөдлөх, үл хөдлөх эд хөрөнгийг бэлэглэх, худалдах, арилжих, барьцаалах, дэнчин тавих болон бусад хэлбэрээр захиран зарцуулах;

84.3.5.асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн эрх, ашиг сонирхолд хохирол учирч болзошгүй бол бусадтай хэлцэл хийх;

84.3.6.асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн эрхэлж байгаа аж ахуйн үйл ажиллагааг зогсоох буюу түүний нэрийн өмнөөс шинээр аж ахуй эрхлэх.

84.4.Асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн ялгаа, эрх үүргийг салгаж өгсөн заалт нэмж оруулья

85 дугаар зүйл.Асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтны эрх, үүрэг холбогдох бүлэг, зүйл, заалтуудруу хувааж оруулах

85.1. Гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтан асран хамгаалах, харгалзан дэмжих үйл ажиллагааны талаар дараахь эрх, үүргийг хэрэгжүүлнэ:

85.1.1. асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн болон асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн мэдээллийн сан бүрдүүлэх;

85.1.2. хүүхэд асран хамгаалах хүсэлт гаргасан иргэн, хуулийн этгээдийг магадлан итгэмжлэх, хяналт тавих;

85.1.3. асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчтэй гэрээ байгуулж, хяналт тавих;

85.1.5. асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн буруутай үйл ажиллагаанаас асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгч хүүхдийн эрх ашиг хохирсон бол шүүхэд нэхэмжлэл гаргах.

85.2. Энэ хуулийн 85.1.2-т заасан үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх журмыг гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

85 дугаар зүйл. Асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих

85.1. Асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн үйл ажиллагаанд сум, дүүргийн Засаг дарга, гэр бүлийн болон нийгмийн халамжийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтан, хүүхдийн эрхийн улсын байцаагч дор дурдсан журмаар хяналт тавина:

85.1.1. асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн үйл ажиллагаа, түүнтэй холбогдсон баримт бичигтэй танилцах;

85.1.2. асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн нэр дээрх хөдлөх, үл хөдлөх эд хөрөнгийн данс бүртгэлийг гаргуулж, түүний бүрэн бүтэн байдал, асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн нэрийн өмнөөс эрхэлж буй аж ахуйн үйл ажиллагааны тайлан тэнцлийг шалгах.

85.2. Аливаа байгууллага, иргэн асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн үйл ажиллагааны талаар холбогдох төрийн байгууллага, албан тушаалтанд гомдол гаргана.

86 дугаар зүйл. Асран хамгаалах, харгалзан дэмжих эрх, үүрэг дуусгавар болох

86.1. Асран хамгаалуулагч хүүхэд 14 нас хүрмэгц асран хамгаалагч нь харгалзан дэмжигчийн эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ.

86.2. Асран хамгаалах, харгалзан дэмжих нөхцөл арилсан дараахь

тохиолдолд асран хамгаалах, харгалзан дэмжих үүрэг дуусгавар болно:

86.2.1.хүүхдийг эцэг, эхэд нь буцаасан;

86.2.2.хүүхдийг асрамж халамжийн байгууллагад шилжүүлсэн;

86.2.2.хүүхдийг үрчлүүлсэн;

86.2.3.асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгч насанд хүрсэн;

86.2.4.асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч хүсэлт гаргасан;

86.2.5.шүүхийн шийдвэрээр харгалзан дэмжүүлэгчийг эрх зүйн бүрэн чадамжтай гэж тооцогдсон;

86.2.6.асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, эсхүл асрамж, дэмжлэгт байгаа хүн сураггүй алга болсон буюу нас барсанд тооцогдсон, нас барсан;

86.2.7.асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчээр тогтоосон шийдвэрийг шүүхээс хүчингүй болгосон.

86.3.Асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч нь эрхээ урвуулан ашигласан, хуульд заасан үүргээ зохих ёсоор биелүүлээгүйн улмаас асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн эрх ашгийг зөрчсөн тохиолдолд шүүх асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчээр тогтоосон шийдвэрийг хүчингүй болгож, хохирлыг нөхөн төлүүлнэ.

86.4.Асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийг шинээр тогтоох асуудлыг энэ хуулийн 82, 83, 88 дугаар зүйлд заасны дагуу шийдвэрлэнэ.

86.5.Асран хамгаалах, харгалзан дэмжих үүргээс чөлөөлөгдсөн, эсхүл уг эрх, үүрэг дуусгавар болсон тохиолдолд асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, тухайн хүний эд хөрөнгийн талаар тайлан тооцоог 30 хоногийн дотор тухайн шатны гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад гарган өгч, эд хөрөнгийг өөрт нь эсхүл түүний хууль ёсны төлөөлөгч, өв залгамжлагчид шилжүүлнэ.

88 дугаар зүйл. Асралт гэр бүлд хүүхдийг асран хамгаалах

88.1.Энэ хуулийн зааснаар эрсдэлт нөхцөлд байгаа хүүхдийг иргэн гэр бүлдээ авч асран хамгаалж /цаашид "асран хамгаалах" гэх/ болно.

88.2.Асралт гэр бүл нь хүүхдийг гэр бүлийн орчинд асран хамгаалахдаа гэр бүлийн хөгжлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага болон асран хамгаалахаар хүсэлт гаргасан иргэн хоорондоо тодорхой хугацаагаар

гэрээ байгуулна.

89 дугаар зүйл.Хүүхдийг асран хамгаалахаар шилжүүлэх тухай гэрээ

89.1.Хүүхэд асран хамгаалах тухай гэрээнд дараахь зүйлийг тусгана:

89.1.1.хүүхдийг асран хамгаалах, хүмүүжүүлэх, боловсрол олгох, эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөлөөр хангах;

89.1.2.асран хамгаалуулагчийн эрх, үүрэг;

89.1.3.асран хамгаалагчийн эрх, үүрэг;

89.1.4.гэр бүлийн хөгжлийн асуудал хариуцсан төрийн байгууллага, албан тушаалтны эрх, үүрэг;

89.1.5.асран хамгаалагчид олгох урамшуулал болон хууль тогтоомжийн дагуу олгогдох бусад тэтгэмж, хөнгөлөлт;

89.1.6.асран хамгаалуулагчийн эд хөрөнгө;

89.1.7.гэрээ дуусгавар болох үндэслэл, үр дагавар.

89.2.Хүүхдийг асран хамгаалахад тухайн гэр бүлд тааламжгүй нөхцөл буй болсон нь тогтоогдсон, эцэг, эхэд нь буцаан өгсөн, үрчлүүлсэн бол Гэр бүлийн хөгжлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын шаардлагаар, хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаан /өвчилсөн, гэр бүлийн болон эд хөрөнгийн байдал өөрчлөгдсөн, харилцан үл ойлголцох, маргаантай байдал/ бий болсон бол асран хамгаалагчийн санаачлагаар гэрээг хугацаанаас өмнө цуцалж болно.

89.3.Асран хамгаалахаар шилжүүлэхдээ долоон нас хүрсэн хүүхдээс өөрийнх нь зөвшөөрлийг авна.

89.4.Асран хамгаалахаар шилжүүлсэн хүүхэд тэжээгчээ алдсаны болон Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 12, 13 дугаар зүйлд засны дагуу нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж авах эрх эдэлнэ.

89.5.Асран хамгаалагчид олгох урамшуулалд шаардагдах зардлыг Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 8.2-т заасны дагуу нийгмийн халамжийн сангаас санхүүжүүлнэ.

89.6.Гэр бүлийн хөгжлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага асран хамгаалагчийн үйл ажиллагаанд хяналт тавина.

90 дугаар зүйл.Асран хамгаалагч эцэг, эх

90.1.Энэ хуулийн 83 дугаар зүйлд зааснаас бусад этгээд асран хамгаалагч эцэг, эх байж болно.

90.2.Асран хамгаалагч эцэг, эх нь асран хамгаалахаар гэр бүлд авсан хүүхдийн хувьд асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн адил эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ.

91 дүгээр зүйл. Гэр бүлд шилжүүлсэн хүүхдийг тэжээн тэтгэх

91.1.Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлд заасны дагуу хүүхэд бүрт түүнийг тэжээн тэтгэхэд зориулан сар бүр мөнгөн тэтгэмж олгоно.

ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ

ХҮҮХЭД ҮРЧЛЭХ

92 дугаар зүйл. Хүүхэд үрчлэх, үрчлүүлэх нөхцөл

92.1.Үрчлэлт нь сайн дурын үндсэн дээр байх бөгөөд үрчлэлтийн харилцаанд хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хүндэтгэх зарчмыг баримтална.

92.2.Төрсөн ах /эгч/ дүүсийн эрх, ашиг сонирхолд харшлахгүй бол тэдгээрийг өөр өөр гэр бүлд үрчлүүлж болно.

92.3.Аймаг, дүүргийн Засаг дарга дэргэд хүүхэд үрчлэн авах хүсэлтийг хянаж, дүгнэлт гаргах чиг үүрэг бүхий нийгмийн хөгжлийн, гэр бүлийн, нийгмийн халамжийн, иргэний бүртгэлийн, хууль эрх зүйн, цагдаагийн, эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн албан тушаалтнаас бүрдсэн үрчлэлийн зөвлөл байна.

92.4.Үрчлэлийн зөвлөлийн ажиллах журмыг гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

92.5. Энэ хуулийн 94.2 т заасан харшлах нөхцөл байхгүй бол иргэн, эсхүл гэрлэгчид хамтран хүүхэд үрчлэн авах тухай хүсэлтийг дараахь баримт бичгийн хамт харьяалах сум, хорооны Засаг даргад гаргана.

92.5.1.үрчлүүлэгчийн хүүхдээ үрчлүүлэх тухайнотариатаар гэрчлүүлсэн зөвшөөрөл;

92.5.2.үрчлэгчийн хүүхэд үрчлэн авах тухай нотариатаар гэрчлүүлсэн хүсэлт;

92.5.3.гэрлэгчдийн хүүхэд үрчлэн авах тухай хамтран гаргасан нотариатаар гэрчлүүлсэн хүсэлт;

92.5.4.Бүтэн өнчин хүүхэд, түүнчлэн эцэг, эх нь хоёулаа иргэний эрх

зүйн эрхийн бүрэн чадамжгүй нь тогтоогдсон, эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан хүний хүүхдийг үрчлүүлэх тохиолдолд хуульд өөрөөр заагаагүй бол тухайн хүүхдийн асран хамгаалагчийн болон гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын зөвшөөрөл;

92.5.5.үрчлүүлэгч болон үрчлэгчийн иргэний үнэмлэх, гэрлэлтийн гэрчилгээний хуулбар;

92.5.6.үрчлэгч болон үрчлүүлэгчийн гэр бүлийн нөхцөл байдлын үнэлгээ;

92.5.4.үрчлэгчийн оршин суугаа газрын Засаг даргын тодорхойлолт;

92.5.5.үрчлэгчийн нөхрийн орлогыг тодорхойлсон мэдээлэл;

92.5.6.үрчлэгчийн ажиллаж байгаа байгууллагын тодорхойлолт;

92.5.7.үрчлэгчийн нийгмийн даатгалын лавлагаа;

92.5.8.үрчлэгч болон үрчлүүлэгчийн эрүүл мэндийн байгууллагын дүгнэлт;

92.5.9.үрчлэгчийн ял шийтгүүлж байсан эсэх тодорхойлолт;

92.6. Үрчлүүлэх хүүхдийн дараахь бичиг баримтыг бүрдүүлсэн байна:

92.6.1.төрсний гэрчилгээ, иргэний үнэмлэх;

92.6.2.долоон ба түүнээс дээш насны хүүхдийн өөрийнх нь зөвшөөрөл;

92.6.3.эх, хүүхдийн эрүүл мэндийн дэвтэр;

92.6.4.эрүүл мэндийн байгууллагын дүгнэлт;

92.6.5.хүүхдийн нэр дээрх хуваарьт хөрөнгө болон мөнгөн хадгаламж;

92.6. Аймаг, дүүргийн Засаг дарга үрчлэлийн зөвлөлийн дүгнэлтийг үндэслэн хүүхдийг үрчлүүлэх шийдвэрийг 30 хоногийн дотор гаргана.

92.8.Үрчлэлтийн үйл ажиллагаанаас санхүүгийн, бусад ашиг хонжоо олохыг хориглоно.

92.9.Эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан хүний хүүхдийг энэ тухай шүүхийн

шийдвэр хүчин төгөлдөр болсноос хойш зургаан сарын дараа үрчлүүлж болно.

92.10.Хүүхэд үрчлүүлсэн тухай шийдвэр хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш ажлын таван өдрийн дотор шийдвэрийн хувийг улсын бүртгэлийн болон гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн байгууллагад хүргүүлнэ.

92.11.Хүүхэд үрчлүүлэх шийдвэрийг үндэслэн улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтан хуульд заасны дагуу бүртгэж, гэрчилгээ олгоно.

93 дугаар зүйл. Хүүхэд үрчлэлтийн бүртгэл, хяналт

93.1.Гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд эрсдэлт нөхцөлд байгаа үрчлэгдэх болон үрчлэгдсэн хүүхдийн мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдүүлж, хяналт тавина.

93.2.Гэр бүлийн нийгмийн ажилтан үрчлүүлсэн хүүхдийн эрхийн байдалд хяналт тавьж, хүүхдийн өсөлт хөгжил, нийгэмшихүй, дасан зохицол, нөхцөл байдлын тайланг аймаг, дүүргийн гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад ирүүлнэ.

93.3.

93.4.Энэ хуулийн 93.1, 93.2-д заасан мэдээллийн сан бүрдүүлэх, үрчлэгдсэн хүүхдэд хяналт тавих журмыг гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага батална.

93.5.Хүүхдийн эрх зөрчигдсэн гэж үзвэл гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, хүүхдийн эрхийн байцаагч, эсхүл 14 насанд хүрсэн хүүхэд өөрөө үрчлэлтийг хүчингүй болгуулахаар шүүхэд хандаж болно.

94 дүгээр зүйл. Үрчлэгч

94.1.Үрчлэгч нь насанд хүрсэн, эрх зүйн бүрэн чадамжтай, хүүхдийг асран халамжлах, өсгөн хүмүүжүүлэх боломжтой, хүүхэд үрчлэхийг хориглосоноос бусад этгээд байна.

94.2.Үрчлэгч, үрчлэгдэх хүүхдийн насны зөрүү нь хорин хоёроос доошгүй байна. Харин үрчлэгч нь хүүхдийн төрөл, садан бол энэ заалт хамаарахгүй.

94.3.Дараахь этгээдэд хүүхэд үрчлэхийг хориглоно:

94.3.1. ганц бие бусдын асрамжид байгаа, жараас дээш настайтөрөл, садангийн бус хүн;

94.3.2.эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан, хасуулсан, хязгаарлуулж, хасуулж байсан;

94.3.3.өөрийн буруугаас үрчлэлтийг хүчингүйд тооцуулсон;

94.3.4.ашиг хонжоо олох зорилготой;

94.3.5.шүүхийн шийдвэрээр эрх зүйн бүрэн чадамжгүй буюу хязгаарлагдмал чадамжтай гэж тооцогдсон;

94.3.6.сүрьеэ, хүний дархлал хомсдолын вирусын халдвар, дархлалын олдмол хомсдол, сэтгэцийн өвчтэй, согтууруулах ундаа, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодис байнга хэрэглэдэг;

94.3.7.эрүүгийн хэрэгт удаа дараа ял шийтгүүлсэн, эсхүл хорих ял эдэлж байгаа;

94.3.8.гэр бүлийн хүчирхийллийн гэмт хэрэг үйлдэж байсан;

94.3.9.эрүүл мэндийн болон бусад шалтгаанаар эцэг, эх байх эрх, үүргээ биелүүлж чадахгүй болох нь тогтоогдсон;

94.3.10.орон байргүй, эрүүл ахуй, аюулгүй байдлын шаардлага хангахгүй орчинд амьдардаг;

94.3.11.хөдөлмөрийн чадвараа бүрэн алдсан, цалин, хөлс, бусад орлогогүй;

94.4.Нэг хүүхдийг хэд хэдэн хүн үрчлэхээр хүсэлт гаргасан бол энэ хуулийн 94.2, 94.3-т заасан нөхцлийг харгалзан хүүхдийн ашиг сонирхолд нийцүүлэн шийдвэрлэнэ.

95 дугаар зүйл.Эцэг, эхийн зөвшөөрөлгүйгээр хүүхэд үрчлэх

95.1.Дараахь тохиолдолд эцэг, эх, асран хамгаалагчийн зөвшөөрлийг авахгүйгээр хүүхдийг үрчлүүлж болно:

95.1.1.эцэг, эх нь хоёул нас барсан, хууль ёсны харж хандах хүнгүй;

95.1.2.эцэг эсвэл эх нь сэтгэцийн өвчтэй, хүүхдээ асрах боломжгүй гэдэг нь тогтоогдсон;

95.1.3.шүүхийн шийдвэрээр гэрлэлтийг цуцалсан, эсхүл гэрлэлт хүчин төгөлдөр бус гэж тооцогдсон тохиолдолд хүүхдээ асрамжлах эрх үүсээгүй эцэг эсвэл эхийн оршин суугаа газрыг тодорхойлох, хаана байгаа нь тогтоогдох боломжгүй;

95.1.4.эцэг, эх шүүхээс сураггүй алга болсон, нас барсанд тооцогдсон;

95.1.5.эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан;

95.1.6.шүүхийн шийдвэрээр иргэний эрх зүйн бүрэн чадамжгүйд тооцогдсон;

95.1.7.хүүхдээ тэжээн тэтгэх болон хуульд заасан бусад үүргээ биелүүлэхээс зайлсхийсэн.

96 дугаар зүйл.Хүүхэд үрчилснээс үүсэх үр дагавар

96.1.Үрчлэгдсэн хүүхэд төрсөн хүүхдийн адил эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ.

96.2.Үрчлэн авсан эцэг, эх төрсөн эцэг, эхийн адил эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ.

96.3.Үрчлэгдсэн хүүхэд үрчлүүлсэн эцэг, эхээ тэжээн тэтгэх үүргээс чөлөөлөгдөж, эд хөрөнгийн болон эд хөрөнгийн бус эрхээ алдана.

97 дугаар зүйл.Үрчлэлтийн нууц

97.1.Үрчлэлтийг нууцлах тухай үрчлэн авагч эцэг, эх хүсэлт гаргасан бол улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага холбогдох баримт бичигт нууцлалын тухай тэмдэглэл хийнэ.

97.2.Үрчлэлтийн нууцыг мэдэж байгаа албан тушаалтан, бусад этгээд түүнийг хадгалах үүрэгтэй.

97.3.Үрчлэгч эцэг, эх болон үрчлэгдсэн хүүхдийн зөвшөөрөлгүйгээр үрчлэлтийн нууцыг задруулсан бол хууль тогтоомжид заасан хариуцлага хүлээнэ.

98 дүгээр зүйл.Үрчлэлтийг хүчингүйд тооцох

98.1.Дараахь тохиолдолд шүүх үрчлэлтийг хүчингүйд тооцно:

98.1.1.үрчлэгч нь эцэг, эх байх эрхээ урвуулан ашигласан;

98.1.2.хүүхэдтэй хэрцгий харьцсан, хүчирхийлсэн;

98.1.3.хүүхдийг тэвчишгүй хөдөлмөр эрхлүүлсэн нь нотлогдсон;

98.1.4.хуурамч бичиг баримт бүрдүүлэн үрчлэн авах шийдвэр гаргуулсан;

98.1.5.энэ хуулийн 94.3-т заасан этгээд болох нь илэрсэн

тохиолдолд төрүүлсэн эцэг, эх, сонирхогч бусад этгээд, гэр бүлийн асуудал хариуцсан байгууллага, албан тушаалтан болон 14 нас хүрсэн хүүхэд өөрөө хүсэлт гаргасан бол.

98.2.Шүүх хүүхдийн эрх, ашиг сонирхлыг нэн тэргүүнд хангах шаардлагатай гэж үзвэл үрчлэлтийг хүчингүйд тооцож болно.

98.3.Үрчлэлтийг хүчингүйд тооцсон тухай шүүхийн шийдвэр хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн үрчлэлтийг хүчингүй болсонд тооцно.

99 дүгээр зүйл.Үрчлэлтийг хүчингүйд тооцсоноос үүсэх үр дагавар

99.1.Үрчлэлтийг хүчингүйд тооцсон тохиолдолд хүүхдийг төрүүлсэн эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид буцаах эсэх асуудлыг шүүх шийдвэрлэнэ.

99.2.Хүүхдийг эцэг, эхэд нь буцааж өгөх нь хүүхдийн эрх, ашиг сонирхолд нийцэхгүй нь тогтоогдсон, эсхүл хууль ёсны өөр асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч байхгүй бол түүнийг гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын асран хамгаалалтад шилжүүлж, энэ хуулийн 46.4-т заасан арга хэмжээ авна.

99.3.Үрчлэлтийг хүчингүйд тооцсоноос хүүхдийн эрх, ашиг сонирхолд хохирол учруулсан бол гэм буруутай этгээдээс хохирлыг нөхөн төлүүлэх асуудлыг шүүх шийдвэрлэнэ.

99.4.Үрчлэлтийг хүчингүйд тооцсон тухай шүүхийн шийдвэр хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш ажлын таван өдрийн дотор шүүх шийдвэрийн хувийг улсын бүртгэлийн болон гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад хүргүүлнэ.

99.5.Үрчлэлтийг хүчингүйд тооцсон шүүхийн шийдвэрийг үндэслэн улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, түүний орон нутаг дахь салбар, нэгжийн албан тушаалтан хүүхдийн овог нэрийг үрчлэгдэхийн өмнөх овог, нэрээр бүртгэж гэрчилгээ олгоно.

АРАВДУГААР БҮЛЭГ

ГАДААДЫН ИРГЭН БОЛОН ХАРЬАЛАЛГҮЙ ЭТГЭЭД ОРОЛЦСОН ГЭР БҮЛИЙН ХАРИЛЦААНД ГЭР БҮЛИЙН ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙГ ХЭРЭГЛЭХ

100 дугаар зүйл.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт гэрлэлт бүртгэх

100.1.Монгол Улсад байнга оршин суугаа гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүний гэрлэлтийг бүртгэхэд Монгол Улсын олон улсын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол энэ хуулийг баримтална.

101 дүгээр зүйл. Дипломат төлөөлөгчийн газарт гэрлэлт бүртгэх

101.1. Дипломат төлөөлөгчийн газар нь суугаа улсын хууль тогтоомжид харшлахгүй бол гадаад улсад байнга оршин суугаа Монгол Улсын иргэний гэрлэлтийг бүртгэнэ.

101.2. Гадаадын иргэн гэрлэлтээ Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дэх өөрийн улсын дипломат төлөөлөгчийн газарт бүртгүүлсэн бол харилцан адил байх нөхцөлөөр уг гэрлэлтийг Монгол Улс хүлээн зөвшөөрч болно.

102 дугаар зүйл. Монгол Улсын нутаг дэвсгэрээс гадна гэрлэлтийг хүлээн зөвшөөрөх

102.1. Монгол Улсын иргэн гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнтэй гадаад улсад тухайн улсын хуулийн дагуу гэрлэсэн нь энэ хуульд харшлахгүй бол Монгол Улсад хүчинтэйд тооцогдоно.

102.2. Энэ хуулийн 102.3-т заасан этгээдийн эд хөрөнгийн бус болон эд хөрөнгийн эрх үүргийг тэдгээрийн байнга оршин суугаа улсын хуулиар тодорхойлно.

102.3. Монгол Улсын иргэн гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнтэй гадаад улсад гэрлэсэн бол тэдгээрийн эрх, үүргийг гэрлэгчдийн сонгосон улсын хуулиар, сонгоогүй бол энэ хуулиар тодорхойлно.

102.4. Гадаадын иргэд хоорондоо Монгол Улсын нутаг дэвсгэрээс гадна тухайн улсын хуулийн дагуу гэрлэсэн нь Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт хүчинтэйд тооцогдоно.

103 дугаар зүйл. Гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцох

103.1. Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр болон Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийн гадна бүртгэгдсэн гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцохдоо энэ хуулийн 100, 101, 102 дүгээр зүйлийг харгалзан үзнэ.

104 дүгээр зүйл. Гэрлэлт цуцлах

104.1. Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр байнга оршин суугаа Монгол Улсын иргэн болон гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүний Монгол Улсад бүртгэлтэй гэрлэлтийг цуцлах асуудлыг шийдвэрлэхэд Монгол Улсын олон улсын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол энэ хуулийг баримтална.

104.2. Гадаад улсад байнга оршин суугаа Монгол Улсын иргэн өөрийн эхнэр буюу нөхрийн харьяаллаас үл хамааран гэрлэлтээ Монгол Улсад шүүхийн журмаар цуцлуулах эрхтэй. Шүүх гэрлэлт цуцлах тухай асуудлыг Монгол Улсын Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасны дагуу

шийдвэрлэнэ.

104.3.Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу гэрлэлтийг захиргааны журмаар цуцлуулж болохоор бол Монгол Улсын Дипломат төлөөлөгчийн газар гэрлэлтийг цуцалж болно .

104.4.Гадаад улсад байнга оршин суугаа Монгол Улсын иргэд болон Монгол Улсын иргэн гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнээс гадаад улсад гэрлэлтээ цуцлуулсан нь Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон энэ хуульд харшлахгүй бол гэрлэлт цуцлуулсныг хүчинтэйд тооцно.

104.5.Улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага Монгол Улсад байнга оршин суугаа гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүний гэрлэлт цуцалсныг бүртгэсэн өдрөөс хойш ажлын гурван өдрийн дотор бүртгэлийн мэдээллийг Гадаадын иргэний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад хүргүүлнэ.

105 дугаар зүйл.Нөхөр, эхнэрийн эд хөрөнгийн бус болон эд хөрөнгийн эрх, үүрэг

105.1.Нөхөр, эхнэрийн эд хөрөнгийн болон эд хөрөнгийн бус эрх, үүргийг тэдгээрийн хамт оршин суугаа улсын хууль тогтоомжоор тодорхойлох бөгөөд аль нэг нь тухайн нутаг дэвсгэрт амьдардаггүй бол хамгийн сүүлд хамт амьдарч байсан улсын хууль тогтоомжоор тодорхойлно. Хамт амьдарч байсан газар нь тодорхойгүй нөхөр, эхнэрийн эд хөрөнгийн болон эд хөрөнгийн бус эрх, үүргийг Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт Иргэний хуулийн 547 дугаар зүйлийн дагуу тогтооно.

105.2.Харьяалалгүй буюу хамт амьдарч байсан газар нь тодорхойгүй нөхөр, эхнэр нь гэрлэлтийн болон тэтгэлэг төлөх тухай гэрээгээр аль улсын хууль тогтоомжийг хэрэглэх талаар тохиролцож болно. Энэ нөхцөлд гэрлэгчдийн сонгосон улсын хуулиар, сонгоогүй эсхүл хуульд харшилсан гэрээ байгуулсан бол энэ хуулийн 105.1-т заасныг баримтлан тэдгээрийн эрх, үүргийг тодорхойлно.

106 дугаар зүйл.Эцэг, эх тогтоох болон эцэг, эх тогтоолгох тухай маргааныг шийдвэрлэх

106.1.Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр байнга оршин суугаа гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнтэй холбогдолтой эцэг, эх тогтоох тухай асуудлыг Монгол Улсын олон улсын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол энэ хуулийг баримтална.

106.2.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт эцэг, эх тогтоох болон түүнтэй холбоотой маргааныг Монгол Улсын хуульд заасны дагуу шийдвэрлэх бөгөөд хүүхдийн харьяалал нь эцэг, эх байх эрхэд нөлөөлөхгүй.

106.3.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрээс гадна амьдарч байгаа хүүхдийн эцэг, эхийн хэн нэг нь Монгол Улсын иргэн бөгөөд Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу эцэг, эхийг захиргааны журмаар тогтоох боломжтой бол гадаад улсад суугаа Монгол Улсын дипломат төлөөлөгчийн газарт хүсэлт гаргах эрхтэй.

107 дугаар зүйл.Эцэг, эх болон хүүхдийн эрх, үүрэг

107.1.Энэ хуульд заасан эцэг, эх болон хүүхдийн эрх, үүргийг хамтдаа байнга оршин суугаа улсын хууль тогтоомжийн дагуу тодорхойлно. Эцэг, эх, хүүхэд хамт амьдардаггүй бол тэдгээрийн эрх, үүргийг хүүхдийн харьяалах улсын хууль тогтоомжоор тодорхойлно.

107.2.Эцэг, эх, хүүхдийн хоорондох тэтгэлгийн болон бусад харилцаатай холбоотой нэхэмжлэлийн шаардлагыг хүүхдийн байнга оршин суугаа улсын хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлэж болно.

108 дүгээр зүйл.Насанд хүрсэн хүн болон гэр бүлийн бусад гишүүдийн тэжээн тэтгэх үүрэг

108.1.Насанд хүрсэн хүн эцэг, эхээ, гэр бүлийн бусад гишүүд бие биеэ тэжээн тэтгэх үүргийг тэдгээрийн хамтдаа байнга оршин суугаа улсын хууль тогтоомжоор тодорхойлно. Хамт байнга оршин суудаггүй бол тэжээн тэтгүүлэхээр хүсэлт гаргасан этгээдийн харьяалах улсын хууль тогтоомжоор тодорхойлно.

109 дүгээр зүйл.Гадаадын харьяат гэр бүлд хүүхэд үрчлэх

109.1.Монгол Улсын харьяат хүүхдийг гадаадын харьяат гэр бүлд /цаашид “Үрчлэгч тал” гэх/ үрчлүүлэхэд Хүүхдийг хамгаалах ба улс хооронд үрчлэх асуудлаар хамран ажиллах тухай Гаагийн конвенци, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, энэ хууль болон бусад хууль тогтоомжийг мөрдөнө.

109.2.Монгол Улсад үрчлэн авах гэр бүл олдоогүй бүтэн өнчин болон эцэг, эх нь тогтоогдоогүй хүүхдийг түүний дээд эрх ашигт нийцүүлэн үрчлэгч талд үрчлүүлэх асуудлыг гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагын дэргэд байх Үрчлэлийн зөвлөл шийдвэрлэнэ.

109.3.Үрчлэлийн зөвлөлд нийгмийн хамгааллын болон хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, гэр бүл, хүүхдийн хөгжил, гадаадын иргэний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын төлөөлөл орно. Шаардлагатай гэж үзвэл гэр бүл, хүүхдийн асуудлаарх төрийн бус байгууллагын төлөөллийг оролцуулж болно.

109.4.Үрчлэгч талд Монгол Улсын харьяат хүүхдийг үрчлүүлэх асуудлаар олон улсын эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрөл бүхий улс хооронд хүүхэд

үрчлэх туршлагатай, мэргэжлийн түвшинд ажиллах чадвартай, итгэмжлэгдсэн байгууллагыг сонгож хамтран ажиллана.

109.5.Гадаадын харьяат гэр бүлд Монгол Улсын харьяат хүүхдийг үрчлүүлэх үйл ажиллагаанаас санхүүгийн, бусад ашиг хонжоо олохыг хориглоно.

109.6.Гадаад улсад оршин суугаа Монгол Улсын харьяат хүүхдийн үрчлэлтийг энэ хуулиар шийднэ.

109.7.Монгол Улсын харьяат хүүхдийг үрчлэн авсан гадаадын харьяат гэр бүлд эхний хүүхэд үрчлэн авснаар хойш нэг жилийн дотор дахин хүүхэд үрчлүүлэхгүй. Энэ нь ихэр эсхүл төрсөн ах, эгч, дүү нарыг үрчлэн авахад хамаарахгүй.

110 дугаар зүйл.Хүүхэд үрчлүүлэх боломжгүй үрчлэгч тал

110.1.Дараахь үрчлэгч талд Монгол Улсын харьяат хүүхдийг үрчлүүлэхийг хориглоно:

110.1.1.Энэ хуулийн 110.2-т заасан хориглох нөхцөлд хамаарах үрчлэгч тал;

110.1.2.гэрлэгчдийн аль нэг нь хоёр ба түүнээс дээш удаа гэрлэлтээ цуцлуулж байсан;

110.1.3.гэрлэлтээ бүртгүүлдснээс хойш таван жил болоогүй эхнэр, нөхөр;

110.1.4.гэр бүлийн гишүүний аль нэг нь аль нэг нь 60-аас дээш настай байх.

110.1.5.гэр бүлийн гишүүний аль нэг нь эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан, хасуулж буюу хязгаарлуулж байсан,

110.1.6.урьд нь өөрийн орноос болон аль нэг орноос үрчилж авсан хүүхдээ буцааж өгсөн

110.1.7.гэр бүлийн гишүүний аль нэг нь шүүхийн шийдвэрээр иргэний эрх зүйн чадамжгүй, хязгаарлагдмал чадамжтай гэж тооцогдсон,

110.1.8.гэр бүлийн гишүүний аль нэг нь сүрьеэ, ДОХ,сэтгэцийн өвчтэй, согтууруулах ундаа, мансууруулах бодис байнга хэрэглэдэг,

110.1.9.гэр бүлийн гишүүний аль нэг нь эрүүгийн хэрэгт удаа дараа шийтгүүлсэн, хорих ял эдэлж байгаа, байсан,

110.1.10.гэр бүлийн гишүүний аль нэг нь Монгол Улсаас албадан гаргасан бөгөөд тус улсад дахин оруулахгүй байх хугацаа нь дуусаагүй байх.

110.2.Үрчлэн авагч эцэг, эх үрчлэхийг хүсч буй хүүхдийн насны зөрүү нь энэ хуулийн 94.2-т заасантай адил байна.

111 дүгээр зүйл.Хүүхэд үрчлэх тухай хүсэлт гаргах

111.1.Монгол Улсын харьяат хүүхдийг үрчлэн авах үрчлэгч тал итгэмжлэгдсэн байгууллагаар дамжуулан хүсэлтээ дараахь баримт бичгийн албан ёсны орчуулгын хамт гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагад ирүүлнэ:

111.1.1.хүүхэд үрчлэн авах тухай хүсэлт /гэр бүлийн гишүүдийн хамтран гаргасан/;

111.1.2.иргэний үнэмлэх, түүнтэй адилтгах баримт бичиг болон гэрлэлтийн гэрчилгээний баталгаажуулсан хуулбар;

111.1.3.өргөдөл гаргагчийн амьдралын түүх, фото зураг;

111.1.4.эрх бүхий байгууллагаас баталгаажуулсан гэр бүлийн дэлгэрэнгүй судалгаа, тодорхойлолт;

111.1.5.байнга оршин суугаа газрын хаягийн тодорхойлолт, хүүхэд амьдрах байр болон орчны фото зураг;

111.1.6.өргөдөл гаргагчийн гэр бүлийн болон орлого, санхүүгийн боломжийн тухай тухайн улсын холбогдох байгууллагын тодорхойлолт;

111.1.7.энэ хуулийн 110 дугаар зүйлд заасан харшлах нөхцөл байхгүй талаар цагдаа, эрүүл мэндийн болон холбогдох бусад байгууллагын тодорхойлолт;

111.1.8. ажил олгогчийн тодорхойлолт;

111.2.Энэ хуулийн 111.1-т заасан баримт бичгийг үрчлэгчийн харьяалах улсын холбогдох эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтны гарын үсэг зурж, тамга /тэмдэг/ дарж баталгаажуулсан байна.

111.3.Гадаад улсад оршин суугаа Монгол Улсын харьяат хүүхдийг үрчлэн авах тухай хүсэлтийг Монгол Улсын Дипломат төлөөлөгчийн газарт гаргана.

112 дугаар зүйл.Үрчлэгч талд хүүхэд үрчлүүлэх

112.1.Гэр бүл, хүүхдийн хөгжлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь энэ хуулийн 111.1-т заасан баримт бичгийг хүлээн авч, шаардлага хангасан гэж үзсэн тохиолдолд үрчлэгдэх хүүхдийг сонгон 60 хоногийн дотор дараахь материалыг бүрдүүлж, хүсэлт гаргагчид хүргүүлнэ:

112.1.1.хүүхдийн төрсний гэрчилгээ, фото зураг;

112.1.2.Монгол Улсад үрчлэн авах гэр бүл олдоогүй олдоогүй бүтэн өнчин болон эцэг, эх нь тогтоогдоогүй хүүхэд гэдгийг тодорхойлсон эрх бүхий байгууллагын тодорхойлолт, холбогдох баримт бичиг;

112.1.3.хүүхдийн талаар дэлгэрэнгүй мэдээлэл;

112.1.4.хүүхдийн эрүүл мэндийн талаар эмнэлгийн байгууллагын дүгнэлт;

112.1.5.шаардлагатай бусад баримт бичиг.

112.2.Долоо ба түүнээс дээш настай хүүхдийг үрчлүүлэхэд өөрийнх нь зөвшөөрлийг авч баталгаажуулна.

112.3.Гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага нь Монгол Улсын харьяат хүүхдийг үрчлэн авах тухай үрчлэгч талын хүсэлтийг холбогдох материалын хамт нөхцөл байдлын үнэлгээ хийлгүүлэхээр гэр бүлийн хөгжлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад хүргүүлнэ.

112.4. Монгол Улсын харьяат хүүхдийг үрчлэх хүсэлт гаргасан гадаадын гэр бүлтэй ярилцлага хийх журмыг гэр бүл, хүүхэд, гадаадын иргэний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга хамтран батална.

112.5.Гэр бүл, хүүхэд, гадаадын иргэний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын төлөөлөл үрчлэгч талтай ярилцлага хийж, ярилцлагын дүгнэлт, нөхцөл байдлын үнэлгээний дүнг гэр бүл, хүүхдийн хөгжлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ.

112.6.Гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага нь дүгнэлтийг энэ хуулийн 109.2-т заасан Үрчлэлийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж, эцсийн шийдвэрийг гаргана.

112.6.Гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага нь Үрчлүүлэх тухай шийдвэр гарснаас хойш ажлын тав хоногийн дотор шийдвэрийн хувийг улсын бүртгэлийн болон гадаадын иргэний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад хүргүүлнэ.

112.7.Улсын бүртгэлийн байгууллага үрчлүүлэх тухай шийдвэрийг

үндэслэн үрчлэлтийг бүртгэнэ.

112.7.Гадаадын иргэний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага Монгол Улсын харьяат хүүхдийг үрчлүүлэх тухай шийдвэрийн талаар үрчлэгч талын харьяалах улсад суугаа Монгол Улсын дипломат төлөөлөгчийн газар, итгэмжлэгдсэн байгууллагад мэдэгдэнэ.

112.8.Үрчлэгдсэн хүүхэд иргэний харьяаллаа сонгох эрхээ Монгол Улсын Харьяатын тухай хуульд заасны дагуу эдэлнэ.

113 дугаар зүйл.Үрчлэн авагчийн үүрэг

113.1.Монгол Улсын харьяат хүүхдийг үрчлэн авагч үүрэг хүлээнэ:

113.1.1.хүүхдийг гэр бүлийн орчинд өсгөж хүмүүжүүлэх, аюулгүй, тайван амьдрах, сурч боловсрох, хөгжих нөхцөлөөр хангах;

113.1.2.хүүхдийн эх орныг мэдүүлэх, шаардлагатай бол эх оронд нь аялуулах боломжоор хангах;

113.1.3.үрчлэн авсан хүүхдийн талаар 0-7 нас хүртэл хагас жил тутам, 8-18 нас хүртэл жил тутам Дипломат төлөөлөгчийн газарт үрчлэлтийн дараахь тайлан ирүүлэх;

113.1.4.шаардлагатай тохиолдолд Монгол Улсын эрх бүхий байгууллагаас тухайн хүүхдийн ахуй, амьдралтай танилцах, түүнтэй ярилцах боломжоор хангах.

114 дүгээр зүйл.Үрчлэгдсэн хүүхдэд тавих хяналт, хамгаалал

114.1.Монгол Улсын харьяат хүүхдийг үрчлүүлэх тухай шийдвэрийг үндэслэн гэр бүл, хүүхдийн асуудал болон гадаадын иргэний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь хамтран тухайн үрчлэгч тал, итгэмжлэгдсэн байгууллагатай гэрээ байгуулна.

114.2.Гэрээнд талуудын эрх, үүрэг, хүлээх хариуцлага, хүүхдийн нөхцөл байдалтай танилцах боломж нөхцөлийг бүрдүүлэх, үрчлэлтийн талаар маргаан гарсан тохиолдолд Монгол Улсын хууль болон олон улсын гэрээг сонгон хэрэглэх зэрэг шаардлагатай бусад нөхцөлийг тусгана.

114.3.Гадаадын иргэний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага үрчлэгдсэн хүүхдийн талаар мэдээлэл болон гэрээний хувийг үрчлэгчийн харьяалах улсад суугаа Монгол Улсын дипломат төлөөлөгчийн газар хүргүүлж, үрчлэлтийн дараахь хяналтийг хамтран хэрэгжүүлэх талаар мэдэгдэнэ.

114.4.Монгол Улсын харьяат үрчлэгдсэн хүүхдийн хууль ёсны ашиг

сонирхлыг гадаад улсад 18 нас хүртэл Монгол Улсын олон улсын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол Монгол Улсын дипломат төлөөлөгчийн газар хамгаална.

114.5. Дипломат төлөөлөгчийн газар нь үрчлэгдсэн хүүхдийн эрх, ашиг сонирхол зөрчигдөж байгаа эсэхэд хяналт тавих, энэ хуулийн 113.1.3-д заасны дагуу үрчлэгдсэн хүүхдийн нөхцөл байдлын тайлан ирүүлээгүй тохиолдолд тайланг шаардан гаргуулна.

114.6. Үрчлэгч нь эцэг, эх байх эрхээ урвуулан ашигласан, хүүхэдтэй хэрцгий харьцсан, хуурамч бичиг баримт бүрдүүлэн үрчлэх шийдвэр гаргуулсан болон энэ хуулийн 113 дугаар зүйл болон 114.1, 114.2-т заасан гэрээний үүргээ биелүүлээгүй бол үрчлэлтийг хүчингүй болгох тухай асуудлыг үрчлэх шийдвэр гаргасан байгууллага шийдвэрлэнэ.

114.7. Үрчлэлтийг хүчингүй болгосноос гарах зардлыг үрчлэн авагч бүрэн хариуцна.

114.8. Үрчлэгч талд Монгол Улсын харьяат хүүхдийг үрчлүүлсний дараа хяналт тавих, үрчлэгч талтай гэрээ байгуулах журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн, гэр бүл, хүүхдийн хөгжлийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн, гадаад харилцааны асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

115 дугаар зүйл. Гадаадын харьяат хүүхдийг үрчилж авах

115.1. Гадаадын харьяат хүүхдийг үрчилж авахад тухайн улсын хууль тогтоомж, олон улсын гэрээ, Хүүхдийн эрхийн тухай конвенц, Хүүхдийг хамгаалах болон улс хооронд үрчлэх асуудлаар хамтран ажиллах тухай конвенцийг мөрдөнө.

АРВАН НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ БУСАД ЗҮЙЛ

116 дугаар зүйл. Гэр бүлийн тухай хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

116.1. Гэр бүлийн тухай хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлагыг Эрүүгийн хууль, Зөрчлийн тухай хуулиар зохицуулна.

117 дугаар зүйл. Хууль хүчин төгөлдөр болох

117.1. Энэ хуулийг ... оны ... дугаар сарын ... -ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

ГАРЫН ҮСЭГ